МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ

Кваліфікаційна робота
бакалавра

КУЛЬТУРА ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ В СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТАХ В УКРАЇНІ

Виконала: студентка, IV курсу,
групи 6.0543-смк
спеціальності 054 «Соціологія»
освітньої програми «Соціологія медіації та кримінології»
А.В. Воробко

Керівник: професор, професор кафедри соціології, д.філос.н.,
М.А. Лепський

Рецензент: доцент, професор кафедри соціології, д.філос.н.,
В.О. Скворець

Запоріжжя – 2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Соціології та управління
Кафедра Соціології
Рівень вищої освіти Бакалавр
Спеціальність 054 «Соціологія»
Освітня програма «Соціологія медіації і кримінології»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
В.О. Скворець _____
15 грудня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Воробко Аліні Володимирівні

1. Тема роботи (проекту) Культура публічного діалогу в соціальних проектах в Україні
Керівник роботи Лепський М.А., д.філос.н.
Затверджені наказом ЗНУ від 12 грудня 2025 року № 1795-с
2. Строк подання студентом роботи 10 червня 2025 р.
3. Вихідні дані до роботи 1. Блумер Г. Символічний інтеракціонізм: перспектива і метод / пер. з англ. Київ : НаУКМА, 2020. 262 с. 2. Лепський М. А. Соціологія медіації та миротворення: до питання про загальну теорію медіації : монографія. Запоріжжя : ЦНСД, 2023. 160 с. 3. Сорока Ю. Фасилітований діалог як соціальна технологія. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. № 2. С. 25-40. 4. Habermas J. A New Structural Transformation of the Public Sphere and Deliberative Politics / trans. C. Cronin. Cambridge : Polity Press, 2023. 100 p.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1. Уточнити основні поняття дослідження: «культура публічного діалогу», «соціальний проєкт», «учасники соціального проєкту». 2. Проаналізувати генезу соціологічного дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах. 3. Визначити принципи та методологічний дизайн дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах України. 4. Охарактеризувати зміст та структуру культури публічного діалогу. 5. Проаналізувати соціальні проєкти як середовище формування та розвитку публічного діалогу. 6. Визначити специфіку культури публічного діалогу в українських соціальних проєктах. 7. Дослідити культуру публічного діалогу в соціальних проєктах на основі емпіричного дослідження. 8. Здійснити аналіз та інтерпретацію результатів дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах. 9. Розробити напрями вдосконалення культури публічного діалогу в соціальних проєктах України.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

_____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Лепський М.А., професор кафедри соціології	05.01.26	05.01.26
Розділ 2	Лепський М.А., професор кафедри соціології	10.02.26	10.02.26
Розділ 3	Лепський М.А., професор кафедри соціології	07.04.26	07.04.26

7. Дата видачі завдання 15 грудня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір та формулювання теми роботи	Грудень 2025	*виконано*
2.	Опрацювання наукових джерел	Грудень 2025	*виконано*
3.	Робота над вступом	Січень 2026	*виконано*
4.	Робота над першим розділом	Січень 2026	*виконано*
5.	Робота над другим розділом	Лютий 2026	*виконано*
6.	Проведення соціологічного дослідження	Березень 2026	*виконано*
7.	Робота над третім розділом	Квітень 2026	*виконано*
8.	Робота над висновками	Травень 2026	*виконано*

Студентка _____ А.В. Ворбко

Керівник роботи (проекту) _____ М.А. Лепський

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Т.О. Ратушна

РЕФЕРАТ

Дипломна робота складається з 66 сторінок, 46 позицій у списку літератури, 3 додатків.

СОЦІАЛЬНІ ПРОЄКТИ, КУЛЬТУРА ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ, СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ, ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО, ДЕЕСКАЛАЦІЯ ТА МЕДІАЦІЯ

Об'єкт наукового дослідження: публічний діалог у соціальних проєктах.

Предмет наукового дослідження: культура публічного діалогу в соціальних проєктах в Україні.

Методи наукового дослідження: аналіз наукових джерел, системний аналіз, порівняльно-аналітичний метод, соціокультурний та діяльнісний підходи, напівструктуроване глибинне інтерв'ю, тематичний аналіз якісних даних.

Гіпотези дослідження: 1) якісний публічний діалог у соціальних проєктах пов'язується з довірою, відкритістю та рівноправною участю учасників; 2) основними бар'єрами розвитку культури публічного діалогу є формалізація комунікації, нерівність участі та недостатня міжінституційна взаємодія; 3) ефективність публічного діалогу залежить від поєднання комунікативних, організаційних та ціннісних чинників; – соціальні проєкти є важливим середовищем формування практик публічного діалогу та соціальної згуртованості.

Висновки. У роботі уточнено зміст понять «публічний діалог», «культура публічного діалогу» та «соціальний проєкт». Встановлено, що культура публічного діалогу є системою цінностей, норм і комунікативних практик, які забезпечують узгодження інтересів та конструктивну взаємодію між соціальними акторами.

Обґрунтовано, що культура публічного діалогу формується на перетині комунікативних, соціокультурних та діяльнісних процесів і виконує інтеграційну, координаційну та консолідаційну функції. Соціальні проєкти визначено одним із ключових середовищ розвитку сучасних діалогових практик.

Розроблено програму емпіричного соціологічного дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах України та визначено основні напрями її розвитку, пов'язані з розширенням участі, партнерської взаємодії, комунікативної відкритості та суспільної довіри.

ABSTRACT

The bachelor's thesis consists of 66 pages, includes 46 references and 3 appendices.

PUBLIC DIALOGUE CULTURE, SOCIAL PROJECTS, SOCIAL COHESION, CIVIL SOCIETY, CIVIC PARTICIPATION, SOCIAL INTERACTION

The object is the culture of public dialogue in the activities of social projects in Ukraine.

The subject is the values, norms, practices, and mechanisms that shape the functioning of public dialogue culture in social projects.

Research methods are analysis of scientific literature, systems analysis, comparative analytical method, sociocultural and activity-based approaches, semi-structured in-depth interviews, and thematic analysis of qualitative data.

Research hypotheses: 1) high-quality public dialogue in social projects is associated with trust, openness, and equal participation of stakeholders; 2) the main barriers to the development of public dialogue culture are the formalization of communication, unequal participation, and insufficient inter-institutional interaction; 3) the effectiveness of public dialogue depends on the combination of communicative, organizational, and value-based factors; social projects constitute an important environment for the development of public dialogue practices and social cohesion.

Conclusions. The study clarifies the concepts of "public dialogue", "public dialogue culture", and "social project". Public dialogue culture is defined as a system of values, norms, and communicative practices that facilitate the coordination of interests and constructive interaction among social actors. It is substantiated that public dialogue culture emerges at the intersection of communicative, sociocultural, and activity-based processes and performs integrative, coordinative, and consolidating functions. Social projects are identified as one of the key environments for the development of contemporary dialogue practices. A programme for an empirical sociological study of public dialogue culture in social projects in Ukraine has been developed, and the main directions for its improvement have been identified, including the expansion of participation, partnership-based interaction, communicative openness, and public trust.

ЗМІСТ

ВСТУП 6
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ В СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТАХ В УКРАЇНІ 11
1.1. Уточнення основних понять ««культура публічного діалогу», «соціальний проєкт».....11
1.2. Генеза соціологічного дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах 17
1.3. Принципи та методологічний дизайн дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах в Україні 22
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ В СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТАХ В УКРАЇНІ.....30
2.1. Зміст та структура культури публічного діалогу 30
2.2. Соціальні проєкти як середовище формування та розвитку публічного діалогу 34
2.3. Специфіка культури публічного діалогу в українських соціальних проєктах…….....36
РОЗДІЛ 3. ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ В СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТАХ В УКРАЇНІ.....40
3.1. Соціологічне дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах: методика та організація емпіричного дослідження 44
3.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах 46
3.3. Напрями вдосконалення культури публічного діалогу в соціальних проєктах України 50
ВИСНОВКИ 57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 62
ДОДАТКИ 67

ВСТУП

*Актуальність теми***.** Сучасне українське суспільство перебуває в умовах масштабних соціальних трансформацій, пов’язаних із війною, процесами демократичного розвитку, децентралізацією, європейською інтеграцією та відновленням постраждалих територій. За таких умов особливого значення набувають соціальні проєкти, які спрямовані на вирішення суспільно значущих проблем, розвиток громад, підтримку вразливих груп населення, формування соціальної згуртованості та зміцнення громадянського суспільства. Ефективність реалізації таких проєктів значною мірою залежить від якості комунікації між усіма зацікавленими сторонами, рівня взаємної довіри, відкритості до обговорення проблем і здатності досягати спільного бачення шляхів їх вирішення.

У сучасній демократичній практиці публічний діалог розглядається як один із ключових механізмів залучення громадян до процесів прийняття рішень, формування партнерських відносин між державою, громадськими організаціями, місцевими громадами та іншими суб’єктами суспільного розвитку. Саме завдяки публічному діалогу стає можливим узгодження інтересів різних соціальних груп, попередження конфліктів, формування суспільного консенсусу та забезпечення сталого розвитку соціальних ініціатив.

Разом із тим практика реалізації соціальних проєктів в Україні свідчить про наявність низки комунікативних проблем. До них належать недостатній рівень культури ведення дискусій, поширення конфронтаційних моделей взаємодії, низький рівень довіри між учасниками проєктної діяльності, використання маніпулятивних технологій комунікації, труднощі у врахуванні інтересів різних груп населення. У результаті навіть суспільно важливі проєкти можуть втрачати підтримку громадськості або стикатися з додатковими бар’єрами під час реалізації.

Особливої актуальності дослідження культури публічного діалогу набуває в умовах воєнного та повоєнного розвитку України, коли суспільство потребує

ефективних механізмів взаєморозуміння, соціальної згуртованості, конструктивного врегулювання суперечностей та залучення громадян до відбудови країни. Вищезазначене підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх напрацювань дослідників дозволяє зробити такі висновки. Теоретичні основи дослідження комунікації та публічного діалогу були закладені у працях Ю. Габермаса, який розробив концепцію комунікативної дії та публічної сфери. Значний внесок у дослідження соціальної взаємодії зробили Дж. Г. Мід, Г. Блумер, Е. Гофман, Ч.Х. Кулі, які розглядали процеси формування значень у соціальній комунікації.

Важливими для дослідження культури публічного діалогу є праці Р. Патнема, П. Бурдьє, Е. Гідденса, присвячені соціальному капіталу, громадянській участі та соціальній взаємодії. Проблематика громадянського суспільства, партисипативного управління та соціального партнерства розкривається у роботах українських і зарубіжних дослідників демократії, місцевого самоврядування та соціального розвитку.

В українській соціології проблематика комунікації, соціального діалогу, соціальної згуртованості та взаємодії соціальних акторів розроблялася у працях Н. Паніної, Є. Головахи, В. Паніотто, О. Стегнія, В Хмелька, В Танчера, В. Резніка, А. Горбачика, І. Бекешкіної та О. Балакірєвої. Їхні дослідження присвячені проблемам соціальної довіри, громадянської участі, розвитку громадянського суспільства, соціального капіталу та демократичних практик в українському суспільстві.

Окремий напрям становлять дослідження медіації, переговорів, миротворення та соціального врегулювання конфліктів. Зокрема, М. Лепський розробляє напрям соціології медіації та миротворення, у межах якого досліджуються соціальні механізми переговорного процесу, медіації, миротворення, соціальних комунікацій у кризовому суспільстві, а також формування культури конструктивного діалогу як інструменту подолання соціальних протиріч. У монографії «Соціологія медіації та миротворення»

автором запропоновано концептуальні засади соціологічного аналізу медіації та переговорної взаємодії, що створює важливе теоретико-методологічне підґрунтя для дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах.

Разом з тим, потребують подальшого наукового осмислення механізми формування культури діалогічної взаємодії між учасниками соціальних проєктів, чинники її ефективності та можливості використання публічного діалогу для розвитку громад, зміцнення соціальної згуртованості й вирішення суспільно значущих проблем.

Окремий напрям досліджень становлять роботи, присвячені соціальним проєктам, соціальному проєктуванню, розвитку громад, соціальній згуртованості, медіації та врегулюванню конфліктів. Водночас питання культури публічного діалогу саме в контексті реалізації соціальних проєктів в Україні залишається недостатньо опрацьованим та потребує подальшого соціологічного осмислення.

*Проблемна ситуація***.** Попри зростання кількості соціальних проєктів, які реалізуються органами влади, громадськими організаціями, міжнародними донорами та місцевими громадами, питання культури публічного діалогу між їхніми учасниками залишається недостатньо дослідженим. На практиці нерідко виникають труднощі у налагодженні ефективної комунікації, залученні громадян до обговорення суспільно важливих питань, забезпеченні прозорості процесів прийняття рішень та досягненні консенсусу між різними групами інтересів. Внаслідок цього знижується ефективність реалізації соціальних проєктів та їх функціональність та результативність, посилюються комунікативні бар'єри та виникають передумови для соціальної напруженості. Таким чином, існує суперечність між суспільною потребою у розвитку культури публічного діалогу та недостатнім рівнем її наукового вивчення в контексті соціальних проєктів України.

Об'єктом дослідження є публічний діалог у соціальних проєктах.

Предметом дослідження є культура публічного діалогу в соціальних проєктах в Україні.

Метою кваліфікаційної роботи бакалавра є визначення напрямів вдосконалення культури публічного діалогу в соціальних проєктах України.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання *таких наукових завдань*:

– уточнити основні поняття дослідження: «культура публічного діалогу», «соціальний проєкт»;

– проаналізувати генезу соціологічного дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах;

– визначити принципи та методологічний дизайн дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах України;

– охарактеризувати зміст та структуру культури публічного діалогу;

– проаналізувати соціальні проєкти як середовище формування та розвитку публічного діалогу;

– визначити специфіку культури публічного діалогу в українських соціальних проєктах;

– дослідити культуру публічного діалогу в соціальних проєктах на основі емпіричного дослідження;

– здійснити аналіз та інтерпретацію результатів дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах;

– розробити напрями вдосконалення культури публічного діалогу в соціальних проєктах України.

*Методологічні підходи та методи дослідження***.** Дослідження здійснювалося на основі принципів об'єктивності, системності, науковості, етичності та комплексності. Методологічною основою роботи стали системний, діяльнісний, комунікативний, інституціональний та соціокультурний підходи. Для досягнення поставленої мети використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та класифікації. Емпіричну основу дослідження становлять аналіз документів, наукових публікацій та інтерв'ювання учасників соціальних проєктів. Отримані дані були піддані

якісному аналізу, інтерпретації та узагальненню з подальшим формулюванням практичних рекомендацій.

Гіпотези дослідження: 1) якісний публічний діалог у соціальних проєктах пов'язується з довірою, відкритістю та рівноправною участю учасників; 2) основними бар'єрами розвитку культури публічного діалогу є формалізація комунікації, нерівність участі та недостатня міжінституційна взаємодія; 3) ефективність публічного діалогу залежить від поєднання комунікативних, організаційних та ціннісних чинників; – соціальні проєкти є важливим середовищем формування практик публічного діалогу та соціальної згуртованості.

*Структура роботи***.** Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, кожен з яких містить по три підрозділи, висновків, Списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ В СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТАХ В УКРАЇНІ

1.1. Уточнення основних понять «культура публічного діалогу», «соціальний проєкт»

Дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах в Україні потребує чіткого визначення ключових понять, що утворюють категоріальний каркас роботи. Центральними для нашого дослідження є поняття «культура публічного діалогу», «учасники соціального проєкту» «соціальний проєкт», та «громадянське суспільство». Кожне з них має тривалу історію вживання в суспільних науках і несе на собі відбиток різних теоретичних концепцій, тому завдання цього підрозділу – не вичерпний огляд усіх існуючих підходів, а обґрунтований вибір тих визначень, які є найбільш релевантними для дослідження. Розглянемо кожне з них у контексті соціологічного виміру:

Поняття «культура» є одним із найбільш багатозначних у суспільних науках. Британський антрополог Е. Тайлор ще у 1871 році запропонував класичне визначення: культура – це «складне ціле, що охоплює знання, вірування, мистецтво, мораль, право, звичаї та будь-які інші можливості і навички, набуті людиною як членом суспільства». Це визначення акцентує на здобутому, а не природженому характері культури: вона є результатом соціалізації, а не біологічної спадковості. У соціологічній думці поняття культури пройшло тривалу еволюцію від нормативно-описового підходу класиків до динамічного конструктивістського розуміння. Для Т. Парсонса культура є підсистемою соціальної системи, що забезпечує легітимацію та інтеграцію – вона містить «загальні символічні системи» (мову, цінності, норми), без яких соціальна координація неможлива. К. Леві-Стросс розглядав культуру як систему символічних кодів, що структурують людське мислення та поведінку. К. Гіртц у своїй класичній роботі «Інтерпретація культур» (1973) запропонував

семіотичне розуміння: культура – це «тканина смислів», в якій людина «підвішена» та яку вона сама виробляє. Для цього дослідження, однак, найбільш продуктивним є розуміння культури як арени боротьби за значення – у дусі Бурдьє та його концепції культурного поля [23, с. 1; 34, с. 1; 45, с. 1].

В рамках цього дослідження поняття «культура» вживається не у широкому просвітницькому чи філософському сенсі – як сукупність усіх матеріальних і духовних здобутків суспільства, – а у вужчому, соціологічно орієнтованому: культура як інституціоналізована система норм, цінностей, ритуалів та регулятивів, яка впорядковує конкретну сферу людської взаємодії, перетворюючи її з хаотичної чи суто прагматичної дії на впорядковану соціальну та символічну практику.

У цьому розумінні, близькому до логіки П. Бурдьє, можна говорити про «культуру» будь-чого – культуру дискусії, культуру управління, культуру волонтерства – маючи на увазі не абстрактні бачення, а конкретний набір правил, очікувань, табу та ритуалів, які регулюють поведінку учасників у певному полі. Культура в цьому сенсі є водночас продуктом і механізмом соціального порядку: вона виникає з повторюваних взаємодій, але, закріпившись, починає визначати, що є допустимим, а що – неприйнятним.

Саме тому аналіз культури публічного діалогу в соціальних проєктах передбачає не лише фіксацію декларованих цінностей, але й відстеження реальних регулятивних механізмів – формальних і неформальних, – що впорядковують комунікативну поведінку учасників в умовах воєнного часу.

Поняття «публічний діалог» бере свій початок у давньогрецькій традиції, де діалог (διάλογος) розумівся не просто як розмова двох, а як спільний пошук істини через зіткнення аргументів – саме так він функціонує в платонівських діалогах.

Саме систематичне соціологічне осмислення публічного діалогу як інституційної практики сучасних демократій починається з Ю. Габермаса та його теорії комунікативної дії. Ю. Габермас визначив публічну сферу як простір між приватним життям і державою, де громадяни можуть вільно обговорювати

суспільно значущі питання на засадах рівності, відкритості та раціональної аргументації. Публічний діалог у цій моделі – це дорадча колективна практика, орієнтована не на перемогу однієї сторони над іншою, а на досягнення раціонально мотивованого ухвалення рішень на основі загальної згоди – консенсусу. У праці «A New Structural Transformation of the Public Sphere and Deliberative Politics» (2023) Ю. Габермас переосмислив свою класичну модель для епохи діджиталізації, зазначивши, що комунікативна система слугує легітимізуючою силою демократичних інституцій та системою раннього попередження для політиків стосовно процесів у громадянському суспільстві. [25, с. 1; 26, с. 1].

В українському академічному контексті поняття публічного діалогу розробляється на перетині соціології та публічного управління. Н. Капітаненко (2019) у дослідженні «Технології публічного діалогу органів влади та громадянського суспільства» визначає публічний діалог як структуровану взаємодію між органами влади та інститутами громадянського суспільства, спрямовану на вироблення спільних рішень із суспільно значущих питань [5, с. 57].

М. Лепський (2023) у «Соціології медіації та миротворення» пропонує конфліктологічне розуміння діалогу – як структурованого процесу, у якому конфліктні сторони за участі нейтрального посередника переходять від конфронтації до взаємного визнання й пошуку рішення, що є особливо актуальним для українського суспільства в умовах війни [7, с. 14].

В рамках цього дослідження публічний діалог визначається як форма комунікативної взаємодії у відкритому громадському просторі між різними соціальними акторами: організаторами соціальних проєктів, громадянами, державними інституціями та іншими стейкхолдерами, що передбачає обговорення суспільно значущих питань і може набувати різного ступеня структурованості, інклюзивності та результативності. Аналітично значущими характеристиками публічного діалогу є:

– доступність (рівень інклюзивності процесу та наявність бар’єрів для участі);

– взаємність (симетричність інтеракцій на противагу монологічному декларуванню);

– публічність (ступінь відкритості та транспарентності процесу для суспільного контролю);

– аргументованість (опора на раціональний дискурс замість емоційного тиску, маніпуляцій чи статусного домінування).

Публічний діалог не є за визначенням ані конструктивним, ані деструктивним – він є соціальною практикою, якість і наслідки якої залежать від інституційних умов, культурних норм, владних відносин та конкретного контексту, в якому він відбувається. Саме тому предметом цього дослідження є не публічний діалог як такий, а його культура – тобто система норм, цінностей, ритуалів і регулятивів, що визначають характер його реалізації у соціальній взаємодії.

Таке розуміння спирається на теорію комунікативної дії Ю. Габермаса, звідки походить критерій раціональності та нормативних передумов діалогу, теорію соціальних практик П. Бурдьє й Е. Гідденса, розуміння яких дозволяє аналізувати діалог як відтворювану практику, вбудовану у суспільні відносини та медіативний підхід М. Лепського, який акцентує на діалозі як інструменті подолання комунікативних бар’єрів у конфліктних ситуаціях [7, с. 28; 26, с. 286].

Поняття «соціальний проєкт» не має усталеного канонічного визначення в соціологічній теорії, проте активно вживається на перетині соціології, публічного управління та теорії організацій. У широкому розумінні соціальний проєкт – це цілеспрямована, обмежена в часі колективна діяльність, спрямована на розв’язання певної соціальної проблеми або задоволення потреб конкретної спільноти.

О. Елкін та ін. (2023) описують програму соціально-емоційного та етичного навчання (SEE Learning) в умовах воєнної України як ініціативу, ініційовану організаціями громадянського суспільства у взаємодії з державою, із

визначеними цілями, цільовою аудиторією та механізмами оцінки результату – тобто як зразок соціального проєкту, що функціонує на межі громадянської ініціативи та інституційної програми [21, с. 1].

Олександра Дейнеко в роботі «Ukraine, War and Resistance: Reshaping Social Cohesion» (2023) аналізує волонтерські ініціативи після 24 лютого 2022 року як цілеспрямовані колективні дії, що стали каталізатором соціальної згуртованості та компенсували функціональну неспроможність державних інституцій [20, с. 32].

О. Бойчак та Б. Маккернан (2024) простежують еволюцію волонтерських ініціатив від спонтанної допомоги до організованих форм із власними наративами, стратегіями та системами підзвітності, фіксуючи трансформацію мотивації учасників – від виконання обов'язку до «зайнятого громадянства» (engaged citizenship). Їх дослідження «War-time volunteering and population displacement» (2024) підтверджує цю динаміку, демонструючи перехід від спонтанного волонтерства до структурованих проєктних форм в умовах масового переміщення населення [14, с. 1; 15, с. 74].

В рамках цього дослідження соціальний проєкт визначається як цілеспрямована, організаційно оформлена колективна ініціатива, спрямована на вирішення конкретної соціальної проблеми або задоволення потреб певної спільноти, що передбачає залучення різних соціальних акторів та є проявом діяльності громадянського суспільства.

«Учасник» у соціологічному дискурсі – поняття, пов'язане з проблематикою суб'єктності та агентності, а саме здатності індивіда або групи діяти автономно, впливати на соціальні процеси й визначати їхній перебіг. У теорії соціальної дії учасник є не пасивним об'єктом впливу, а суб'єктом, наділений намірами, ресурсами та здатністю до рефлексії щодо власної ролі. Проте у контексті соціальних проєктів участь реалізується не лише на індивідуальному рівні: ключовими суб'єктами соціальних проєктів виступають «учасники соціального проєкту» – визначення комплексного поняття, яке

охоплює всіх суб’єктів, залучених до розробки, реалізації та оцінювання соціального проєкту, чиї інтереси він зачіпає.

У теорії управління проєктами та соціального проєктування цих суб’єктів позначають як стейкхолдерів (зацікавлених сторін). У межах цього дослідження стейкхолдери соціального проєкту класифікуються за індивідуальним та організаційним вимірами, що послідовно розглядаються на мікро-, мезо- та макрорівнях суспільної взаємодії:

На індивідуальному рівні це особи, залучені до реалізації проєкту в різних ролях: керівники і менеджери соціальних проєктів, засновники організацій, члени правління, наглядові ради, вищі колегіальні органи, ініціатори, координатори, виконавці, бенефіціари, меценати та філантропи, експерти), наділені різним обсягом суб’єктності, ресурсів та впливу на процес і результат. В умовах воєнного часу окремою значущою категорією індивідуального мікрорівня є неформальні лідери спільнот – особи, які не обіймають формальних посад, проте завдяки соціальному капіталу та довірі з боку оточення виконують функцію публічного діалогу на локальному рівні.

Мезорівень представлений організаційними структурами різного ступеня формалізації: громадськими організаціями (ГО), благодійними фондами, ініціативними групами, органами місцевого самоврядування, а також ними є: незареєстровані об’єднання та волонтерські рухи, комунальні установи й заклади у вигляді молодіжних центрів, хабів, публічних бібліотек та заклади освіти, організаційні представництва міжнародних донорів, національні фонди, релігійними громадами, професійними асоціаціями, ветеранськими організаціями та об’єднаннями внутрішньо переміщених осіб. Окрему роль відіграють бізнес-структури та соціальні підприємства, які залучаються до проєктів як ресурсні партнери або співініціатори, визначаючи підтримку соціалних проєктів цінністю.

На макрорівні проєкт інтегрується у ширший контекст громадянського суспільства та залучає інституційних партнерів: державні органи (зокрема військові адміністрації, що в умовах воєнного стану виконують функції

місцевого управління), медіа та цифрові платформи (які забезпечують публічність проєкту та водночас формують комунікативне середовище для діалогу), донорські структури та міжнародні організації (ООН, ОБСЄ, міжнародні НГО, структури ЄС), а також діаспорні мережі, які в українському контексті є вагомим джерелом фінансової, експертної та адвокаційної підтримки.

Така різнорідність учасників зумовлює складну архітектуру взаємодії та потребує аналітичного врахування відмінностей у їхніх ресурсах, повноваженнях, мотиваціях та ступені суб'єктності щодо процесу й результатів проєкту.

Принциповим для цього дослідження є визнання, що учасництво – як індивідуальне, так і організаційне – не є статичним, адже в умовах війни межі між ролями є рухомими, організаційні форми перебувають у постійній трансформації, а сама здатність до участі детермінована безпековою ситуацією, досвідом переміщення, травматичним навантаженням та доступом до комунікаційних ресурсів.

Таким чином, запропонований понятійний апарат утворює внутрішньо узгоджену систему категорій, де кожне поняття пов'язане з іншими. Ця системність відображає логіку функціонування соціальних проєктів, у яких культурні норми, комунікативні практики, організаційні форми та інституційні рамки перебувають у постійній взаємодії – особливо в умовах війни, коли всі ці елементи зазнають одночасної трансформації.

1.2. Генеза соціологічного дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах

Проблема публічного діалогу та його ролі в суспільстві має тривалу історію соціологічного осмислення. Для розуміння сучасного стану дослідження цієї проблематики необхідно простежити її розвиток за трьома взаємопов'язаними площинами: теоретичні принципи, що становлять концептуальний фундамент дослідження; теоретичні підходи, в межах яких ці принципи набувають дисциплінарної конкретизації; та аналітичні методи, що

дозволяють операціоналізувати теоретичні конструкти для емпіричного дослідження. Кожна з цих площин розглядається з урахуванням специфіки українського контексту 2022–2026 років, що суттєво трансформував як об’єкт дослідження, так і оптику його вивчення.

Соціологічне осмислення комунікації як фундаментального соціального процесу ґрунтується на припущенні, що соціальний порядок не передує взаємодії між людьми, а формується в її процесі. Ця ідея поступово розвивалася в межах інтерпретативної традиції соціології, представники якої розглядали суспільство як результат безперервного конструювання значень у процесі людської взаємодії. Витоки такого підходу простежуються у працях Г. Зіммеля, який аналізував форми соціації як елементарні патерни взаємодії, що лежать в основі суспільного життя. Подальший розвиток цієї перспективи пов’язаний із роботами Дж. Г. Міда та Ч. Кулі, які показали, що індивідуальна свідомість і уявлення людини про себе формуються через взаємодію з іншими та здатність бачити себе очима співрозмовника. Узагальнення цих ідей здійснив Г. Блумер у межах символічного інтеракціонізму, відповідно до якого люди діють на основі значень, що виникають, підтримуються та переосмислюються у процесі комунікації. Важливим доповненням стала драматургічна концепція Е. Гофмана, яка акцентувала увагу на ситуативному характері взаємодії та механізмах управління враженнями у різних комунікативних контекстах [2, с. 11; 24, с. 1; 32, с. 135].

Для дослідження культури публічного діалогу ця традиція має особливе значення, оскільки дозволяє розглядати діалог не як формальну процедуру обміну інформацією, а як процес спільного вироблення значень, норм і моделей взаєморозуміння. Водночас у другій половині XX століття соціологічна теорія запропонувала ширші інтерпретації ролі комунікації в суспільстві. Т. Парсонс розглядав її як механізм координації між підсистемами соціальної системи, тоді як Н. Луман визначав комунікацію як базову операцію самовідтворення суспільства, фактично надаючи їй статус первинного елемента соціальної реальності. Проте найбільш впливовою для осмислення культури публічного

діалогу стала теорія комунікативної дії Ю. Габермаса, яка поєднала аналіз комунікації з нормативним баченням умов досягнення взаєморозуміння та суспільної згоди [26, с. 273; 34, с. 11].

Принцип комунікативної раціональності, сформульований Ю. Габермасом у «Теорії комунікативної дії» (1981) та розвинений у праці «A New Structural Transformation of the Public Sphere and Deliberative Politics» (2023), встановлює нормативний горизонт публічного діалогу. Габермас розрізняє стратегічну дію, спрямовану на досягнення успіху через вплив на іншого, та комунікативну дію, орієнтовану на досягнення порозуміння через аргументований діалог. У новій праці 2023 року Ю. Габермас переосмислив свою класичну модель для епохи діджиталізації, зазначивши, що комунікативна система слугує легітимізуючою силою демократичних інституцій та системою раннього попередження для політиків стосовно процесів у громадянському суспільстві. Водночас цифрові платформи змінюють умови публічного діалогу: учасники соціальних проєктів частіше стикаються з короткими емоційними реакціями та інформаційними бульбашками, що ускладнює відкритий обмін аргументами й досягнення взаєморозуміння [25, с. 11; 26, с. 286].

Деліберативна традиція, що розвинулася на основі теорії Ю. Габермаса, зміщує увагу з самого факту обговорення на його якість. С. Чемберс пропонує розрізняти «тонку» деліберацію, коли учасники лише формально дотримуються процедур обговорення, та «густу», яка передбачає готовність слухати аргументи інших, переглядати власні позиції та спільно шукати рішення. У цьому контексті К. Лафон наголошує, що діалог можна вважати легітимним лише тоді, коли всі, кого стосується рішення, мають реальну можливість бути почутими [18; 26, с. 301; 29, с. 1].

Таким чином, для оцінки культури публічного діалогу важливим є не лише існування комунікаційних майданчиків, а й те, наскільки вони забезпечують рівноправну та змістовну участь різних груп. Саме з цієї перспективи соціальні проєкти можуть розглядатися як простори, де формуються й відтворюються практики публічного діалогу.

Проте деліберативна традиція, попри свою аналітичну цінність, переважно описує нормативний ідеал діалогу, але менше пояснює ситуації його руйнування. Цю прогалину заповнює конфліктологічний підхід, представлений у вітчизняному контексті працями М. Лепського. Він пов'язує кризу соціальної взаємодії з невідповідністю між індивідуальними прагненнями («хочу»), соціальними вимогами («треба») та наявними можливостями їх узгодження («можу»), розглядаючи медіацію як механізм подолання цього розриву. У цьому ж полі, у праці «Nonviolent Communication: A Language of Life» (2015) Розенберг пропонує конкретну модель етично коректної взаємодії через послідовність чотирьох кроків: спостереження без оцінки, називання почуттів, артикуляція потреб, формулювання прохання. Для дослідження соціальних проєктів це важливо тому, що діалог у них часто відбувається не в умовах стабільної згоди, а в ситуаціях соціальної напруги, травматичного досвіду та конфлікту інтересів [7, с. 42; 42].

В українській соціології ця проблематика розгортається через аналіз довіри, громадської участі та політичної культури. Роботи Н. Паніної та Є. Головахи акцентують увагу на проблемі суспільної довіри як передумові публічного діалогу, тоді як дослідження І. Бекешкіної пов'язують демократичні цінності з практиками громадянської участі. У дослідженнях громадської активності, легітимності та громадянської участі увага зосереджується на тому, як різні соціальні практики впливають на формування комунікативних взаємодій. Після 24 лютого 2022 року значна частина досліджень присвячена трансформації громадянського суспільства, розвитку волонтерських мереж, практикам самоорганізації та чинникам суспільної стійкості в умовах війни. У цьому контексті соціальні проєкти можуть розглядатися як один із просторів, у межах яких відбуваються процеси комунікації, координації дій та громадянської участі.

О. Стегній показав, як соціальні проєкти стають простором, де громадяни вперше набувають досвіду артикуляції інтересів та переговорного процесу. В. Резнік зафіксував, що публічний діалог в Україні є не лише комунікативною, але

й легітимаційною практикою. Н. Капітаненко у дослідженні «Технології публічного діалогу органів влади та громадянського суспільства» (2019) аналізує конкретні технології організації діалогу між владою та громадянським суспільством [5, с. 57].

Після 24 лютого 2022 року дослідження українського громадянського суспільства фіксують суттєві трансформації соціальної згуртованості, організаційних форм та моделей участі. Зокрема, О. Дейнеко у праці «Ukraine, War and Resistance: Reshaping Social Cohesion» (2023) відзначає загальне посилення соціальної згуртованості та зростання рівня колективної взаємодії в умовах війни. Подібні тенденції до трансформації громадянського суспільства описують К. Зарембо та Е. Мартін у дослідженні «Civil society and sense of community in Ukraine: from dormancy to action» (2024), підкреслюючи перехід від латентних інституційних структур до мережевих форм самоорганізації [20, с. 32; 46, с. 203].

Зміни характеру громадянської участі, зокрема перехід до більш активних і включених форм залучення, аналізуються в роботах О. Бойчак та Б. Маккернана («Narratives of Volunteering and Social Change in Wartime Ukraine», 2024), а також у звіті «Ukrainian Civil Society under the War» (Єднання, 2023), де засвідчується різноманітність організаційних форм воєнного часу, включно з волонтерськими та локальними ініціативами [12, с. 5; 14].

У ширшій перспективі Ж. Плейєрс («What sociology can do in wartime», 2026) інтерпретує ці процеси як посилення ролі громадянського активізму та його вихід у центр соціального життя в умовах війни [36].

Генеза дослідження культури публічного діалогу в соціології може бути описана як поступове зміщення уваги від нормативних моделей комунікації до аналізу її реальних практик у конкретних соціальних контекстах. Теоретичні підходи різних традицій уточнюють окремі виміри цього процесу: від критеріїв раціональності та якості участі до умов комунікативного розриву, інструментів його подолання та ролі локального соціокультурного середовища у формуванні довіри й громадянської взаємодії.

Узагальнюючи ці підходи, дослідження культури публічного діалогу зміщується від уявлення про діалог як нормативний ідеал до його розуміння як ситуативної, контекстно зумовленої та нерівномірної практики, що формується під впливом соціальних умов, рівня довіри, наявних комунікативних ресурсів і характеру соціальної взаємодії.

1.3. Принципи та методологічний дизайн дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах в Україні

Методологічний дизайн цього дослідження визначається специфікою його предмета – культури публічного діалогу як системи норм, цінностей і регулятивів, що впорядковують комунікативну поведінку учасників соціальних проєктів в умовах воєнного часу. Оскільки культура діалогу розкривається передусім через суб'єктний досвід, смисли та інтерпретації учасників, дослідження будується на якісній методологічній парадигмі.

Дослідження грунтується на основних методологічних принципах, як пізнаних закономірностях, що покладені в основу практичного дослідницького їх застосування.

Принцип об'єктивності реалізується не через елімінацію суб'єктивності, а через її рефлексію – послідовну фіксацію дослідницької позиції та її можливого впливу на результати, що відповідає вимогам рефлексивного тематичного аналізу В. Браун та В. Кларк (2022). Принцип системності вимагає розглядати культуру діалогу у взаємозв'язку з інституційним контекстом, організаційною структурою та зовнішнім середовищем проєкту. Принцип науковості забезпечує верифікованість джерел, обґрунтованість висновків та відтворюваність процедур аналізу відповідно до вимог М. Лепського, Т. Ратушної та І. Кудінова (2025). Принцип етичності є особливо значущим у контексті дослідження досвіду людей в умовах війни – він передбачає інформовану згоду, анонімність, право відмовитися від участі та уникнення ретравматизації. Принцип комплексності реалізується через інтеграцію кількох методологічних підходів [7; 8; 16].

Дослідження спирається на кілька методологічних підходів, кожен із яких висвітлює окремий аспект культури публічного діалогу в соціальних проєктах.

Системний підхід дозволяє розглядати соціальний проєкт як відкриту систему, що взаємодіє із зовнішнім середовищем – суспільством, державою, медіа, міжнародною спільнотою – і внутрішньо складається з елементів: організаторів, учасників, ресурсів, комунікативних практик. У цій оптиці, що сягає робіт Л. фон Берталанфі та була адаптована для соціальних наук Т. Парсонсом і Н. Луманом, культура публічного діалогу виникає на перетині елементів і не зводиться до жодного з них окремо. Зміна будь-якого компонента – переміщення проєкту через бойові дії або зміна донорських вимог – неминуче впливає на характер комунікації [26].

Комунікативний підхід доповнює системний, зміщуючи фокус із структури на процес. Спираючись на теорію Ю. Габермаса, він дозволяє аналізувати публічний діалог не як передачу інформації, а як процес спільного конструювання смислів. У контексті соціальних проєктів воєнного часу цей підхід дає змогу відрізнити діалог, орієнтований на взаєморозуміння, від комунікації, орієнтованої на маніпуляцію чи тиск, та виявити, як формуються нові норми комунікації в екстремальних умовах [26].

Теорії середнього рівня, запропоновані Р. Мертоном, зміщують аналіз від загальних моделей до конкретних механізмів у конкретних контекстах. У нашому дослідженні це означає аналіз культури діалогу не як глобального явища, а як практики конкретних організаторів у конкретних умовах українського суспільства 2022–2025 років. Такий підхід узгоджується з позицією Г. Блумера, який наполягав на тому, що соціологія має вивчати реальні ситуації, а не підганяти їх під заздалегідь готові схеми [2].

Увага до конкретності комунікативних практик пов’язує це дослідження із соціологією переговорів, яка розглядає діяльність організаторів через призму переговорних стратегій. М. Лепський у «Соціології медіації та миротворення» (2023) виділяє кілька видів профілювання учасників конфлікту – соціологічне (профіль взаємодій, ролей, соціальний досвід) та кримінологічне (схильність до

агресії та погроз). У нашому дослідженні ця логіка адаптується для аналізу позитивних комунікативних практик – профілювання організаторів соціальних проєктів як колективних медіаторів [7].

Соціологія громадської думки забезпечує контекстуальний вимір дослідження – розуміння того середовища, в якому функціонують соціальні проєкти. Н. Паніна та Є. Головаха заклали підґрунтя для моніторингу суспільних настроїв в Україні; В. Паніотто та В. Хмелько розвинули методологію вивчення громадської думки; І. Бекешкіна відстежувала стан демократичної політичної культури. Сучасні дані демонструють динаміку довіри, волонтерства та ідентичності протягом 2022–2025 років і створюють контекст, без якого аналіз конкретних проєктів залишався б неповним.

Підхід символічного інтеракціонізму (Дж. Г. Мід, Г. Блумер, Е. Гофман) забезпечує мікрорівневий вимір аналізу – дозволяє досліджувати культуру діалогу у конкретних розмовах, способах реагування на конфлікт, у розриві між тим, що говориться на публічній зустрічі, і тим, що обговорюється у внутрішньому чаті команди [2; 24; 32].

Ціннісний підхід, що спирається на традицію М. Вебера та розвивається у працях М. Лепського та М. Розенберга, дозволяє виявити ціннісні основи діяльності організаторів соціальних проєктів: які цінності спонукають їх до дії, яку модель комунікації вони відтворюють і як ці цінності співвідносяться з принципами ненасильницького діалогу [7; 42].

Основним методом емпіричного дослідження обрано напівструктуроване глибинне інтерв’ю тривалістю 30–40 хвилин із керівниками та засновниками громадських організацій, благодійних фондів, громадських спілок, соціальних підприємств і волонтерських ініціатив. Вибір саме якісної дослідницької стратегії обумовлений специфікою предмета дослідження. Культура публічного діалогу є складним соціокультурним феноменом, який проявляється не лише через формалізовані процедури комунікації, а насамперед через систему смислів, цінностей, норм, оцінок та практичного досвіду учасників взаємодії. Відповідно її дослідження потребує звернення до інтерпретацій самих акторів соціальної

проєктної діяльності, способів осмислення ними власного досвіду та тих значень, які вони надають процесам публічного діалогу. Саме тому використання глибинного інтерв'ю дозволяє реконструювати внутрішню логіку сприйняття діалогових практик, виявити критерії їх оцінювання та простежити взаємозв'язок між особистим досвідом респондентів і ширшими процесами функціонування громадянського суспільства.

Інструментом збору емпіричної інформації виступає авторський гайд напівструктурованого інтерв'ю, розроблений на основі теоретичної моделі культури публічного діалогу та результатів попереднього аналізу її структурних компонентів. Логіка гайду побудована за принципом послідовного переходу від безпосереднього досвіду респондентів до більш узагальнених оцінок, цінностей і нормативних уявлень. Такий підхід дозволяє простежити, як індивідуальні практики та життєві ситуації трансформуються у більш широкі уявлення про якісний публічний діалог, його функції та роль у соціальних проєктах.

Перший блок інтерв'ю спрямований на виявлення первинного розуміння публічного діалогу через звернення до повсякденних пояснень і власних асоціацій респондентів. Наступні блоки зосереджені на аналізі конкретного досвіду участі у публічному діалозі, зокрема ситуацій, які сприймаються як успішні або проблемні. Це дозволяє виявити реальні практики взаємодії, механізми узгодження позицій, типові бар'єри та чинники результативності діалогу. Окремий блок присвячений аналізу критеріїв якісного публічного діалогу, його ціннісних засад та соціальних ефектів. Подальші тематичні блоки орієнтовані на дослідження ролей основних стейкхолдерів, особливостей організації діалогових процесів, умов їх реалізації, а також бачення перспектив розвитку культури публічного діалогу в Україні. Завершальна частина інтерв'ю спрямована на формування нормативного образу майбутнього, що дозволяє виявити очікування респондентів щодо напрямів удосконалення існуючих практик.

Запропонована структура забезпечує поєднання гнучкості якісного інтерв'ю із достатнім рівнем стандартизації, необхідним для подальшого

порівняльного аналізу. Використання зондуючих запитань дозволяє поглиблювати окремі теми залежно від змісту відповідей респондента, зберігаючи водночас єдину логіку дослідження для всіх учасників. Такий підхід відповідає інтерпретативній дослідницькій традиції, відповідно до якої соціальна реальність вивчається через смисли та значення, які їй надають самі учасники соціальної взаємодії.

Вибіркова сукупність формується за принципом цілеспрямованого відбору з використанням елементів методу «сніжної кулі». До участі у дослідженні залучаються особи, які мають безпосередній досвід реалізації соціальних проєктів та участі у публічних комунікаціях упродовж 2022–2026 років. При формуванні вибірки враховуються тип соціального проєкту, функціональна роль учасника, тип організації та регіональний контекст діяльності. Такий підхід дозволяє забезпечити різноманітність досвідів і позицій, необхідну для виявлення ключових закономірностей функціонування культури публічного діалогу в сучасних соціальних проєктах. Обсяг вибірки визначається відповідно до принципу теоретичного насичення, тобто до моменту, коли нові інтерв’ю перестають генерувати принципово нові смислові категорії та аналітичні інтерпретації.

Для аналізу отриманих матеріалів застосовуватиметься тематичний аналіз, спрямований на виявлення повторюваних смислових конструкцій, ціннісних орієнтацій, моделей оцінювання та інтерпретацій культури публічного діалогу. Одиницями аналізу виступають висловлювання, судження, образи, метафори та наративні описи досвіду респондентів. Додатково використовуватиметься аналіз проєктної документації, звітних матеріалів і публічних комунікацій організацій, а також дослідницькі нотатки, що фіксують особливості перебігу інтерв’ю, контекст взаємодії та аналітичні спостереження дослідника. Поєднання зазначених джерел інформації створює можливість для більш глибокої інтерпретації отриманих результатів та підвищення аналітичної надійності.

Для аналізу результатів напівструктурованого глибинного інтерв’ю застосовується рефлексивний тематичний аналіз за В. Браун та В. Кларк

(«Thematic Analysis: A Practical Guide», 2022), який передбачає шість етапів: ознайомлення з даними; генерування кодів; пошук тем; перегляд тем; визначення та називання тем; написання звіту. Метод обрано тому, що він не прив'язаний до конкретної теоретичної рамки (дозволяє поєднувати Габермаса з Лепським), визнає активну роль дослідника та дозволяє виявляти як експліцитні, так і латентні теми – що є принциповим для дослідження культури діалогу, де значна частина нормативного змісту відтворюється через неартикульовані практики [16; 26].

Дослідження виконано в межах якісної соціологічної парадигми, тому його результати спрямовані на виявлення смислів, оцінок, інтерпретацій та практик учасників соціальних проєктів, а не на статистичне представлення всієї сукупності організацій громадянського суспільства України. Відповідно отримані висновки мають аналітичний та інтерпретативний характер і дозволяють виявляти типові моделі, логіки та закономірності функціонування культури публічного діалогу, проте не претендують на кількісну репрезентативність.

Додатковою особливістю дослідження є те, що його предметом виступають уявлення, оцінки та досвід учасників соціальних проєктів щодо публічного діалогу. У зв'язку з цим отримані дані відображають спосіб осмислення респондентами власної практики взаємодії та тих соціальних процесів, учасниками яких вони є. Саме ця суб'єктна перспектива становить безпосередній предмет аналізу і розглядається не як обмеження достовірності, а як необхідна умова вивчення культури публічного діалогу як соціокультурного феномену.

Певні обмеження також пов'язані зі специфікою сучасного українського контексту. Повномасштабна війна суттєво трансформує середовище реалізації соціальних проєктів, змінює структуру учасників, характер комунікації та умови функціонування громадянського суспільства. Тому отримані результати відображають особливості культури публічного діалогу саме в умовах воєнних

та пов’язаних із ними суспільних трансформацій і мають розглядатися з урахуванням цього соціального контексту.

Запропонований методологічний дизайн, побудований на поєднанні глибинного інтерв’ю, аналізу документальних джерел та тематичного аналізу отриманих матеріалів, дозволяє досліджувати культуру публічного діалогу як багатовимірний соціальний феномен, що проявляється у цінностях, нормах, інтерпретаціях та практиках взаємодії учасників соціальних проєктів. Такий підхід створює можливість для реконструкції внутрішньої логіки діалогових процесів і виявлення соціальних механізмів, які визначають їх функціонування та розвиток у сучасному українському суспільстві.

У першому розділі дослідження було сформовано теоретико-методологічні засади аналізу культури публічного діалогу в соціальних проєктах України. Уточнено понятійний апарат роботи та визначено предметне поле дослідження. Встановлено, що культура публічного діалогу є системою норм, цінностей, правил і комунікативних практик, які регулюють взаємодію учасників під час обговорення суспільно значущих питань. Публічний діалог розглядається як форма відкритої соціальної взаємодії, спрямована на узгодження позицій, вироблення спільних смислів та пошук рішень, тоді як соціальний проєкт виступає організаційною формою колективної діяльності, що об’єднує різні групи учасників навколо вирішення конкретних суспільних проблем.

Аналіз розвитку соціологічних підходів до вивчення публічного діалогу показав, що його сучасне розуміння сформувалося на перетині інтерпретативної, системної, комунікативної та конфліктологічної традицій. У межах цих підходів діалог розглядається як механізм вироблення спільних значень, координації соціальних дій, досягнення взаєморозуміння та узгодження інтересів між різними соціальними акторами. Встановлено, що культура публічного діалогу є багатовимірним соціальним феноменом, який поєднує ціннісний, нормативний, поведінковий та інституційний виміри суспільної взаємодії.

Проведене теоретичне дослідження визначає, що соціальні проєкти є одним із ключових середовищ формування сучасних діалогових практик. Тут, в межах соціальних проєктів відбувається взаємодія громадських організацій, органів влади, донорських структур, бізнесу, місцевих громад та інших зацікавлених сторін. За таких умов культура публічного діалогу виконує інтеграційну, координаційну, регулятивну та миротворчу функції, забезпечуючи узгодження інтересів, розвиток довіри та підтримку колективної діяльності. Особливої ваги ці процеси набувають в умовах війни та післявоєнного відновлення, коли зростає значення громадянської участі та суспільної згуртованості.

У результаті дослідження сформовано методологічний фундамент роботи, який поєднує системний, комунікативний, соціокультурний та діяльнісний підходи. Така дослідницька оптика спрямована на дослідження культури публічного діалогу одночасно як систему соціальних норм і цінностей, як процес комунікативної взаємодії та як практичний механізм координації спільної діяльності. Сформовані теоретичні та методологічні положення створили основу для подальшого аналізу особливостей функціонування культури публічного діалогу в соціальних проєктах та розроблення програми емпіричного дослідження.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ В СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТАХ В УКРАЇНІ

2.1. Зміст та структура культури публічного діалогу

У першому розділі культуру публічного діалогу визначено як систему цінностей, норм, етичних принципів і моделей взаємодії, що формує способи спільного мислення, комунікації та прийняття рішень між різними учасниками суспільних процесів. Ми визначили предметне поле, обрії стан соціологічного дослідження, принципи і підходи дослідження культури публічного діалогу, але тепер ми маємо перейти до дослідження феномена нашої роботи. ЦУ центрі дослідницкої уваги є відповідь на запитання, з чого ця культура складається зсередини – які її елементи і компоненти, як вони взаємодіють і що саме робить одну культуру діалогу продуктивною, а іншу – дисфункціональною. Завдання цього підрозділу – розкрити внутрішню архітектуру культури публічного діалогу, спираючись на теоретичний фундамент, закладений у розділі 1.

У межах нашого дослідження культура публічного діалогу розглядається не лише як сукупність комунікативних практик чи процес обміну інформацією між учасниками соціальних проєктів. Вона постає значущим соціальним явищем, яке охоплює способи мислення, етичні принципи взаємодії, спільні цінності та механізми координації дій у публічному просторі. На думку авторки, культура публічного діалогу формується не тільки через безпосереднє спілкування, а й через наявність спільного розуміння цілей, взаємної довіри, готовності до співпраці та усвідомлення приналежності до спільної суспільно значущої справи. У цьому контексті діалог виступає інструментом передачі повідомлень і способом організації соціальної взаємодії, що забезпечує можливість узгодження позицій, вироблення спільних рішень та досягнення колективних результатів.

Особливістю культури публічного діалогу є те, що значна частина її проявів має неформальний характер і не піддається безпосередньому

спостереженню. Вона існує не лише в офіційних комунікаційних каналах, публічних обговореннях чи організаційних документах, а й у повсякденних практиках взаємодії між представниками громадського сектору. Такі прояви можуть виявлятися у взаємній підтримці, готовності до співпраці, швидкому встановленні контактів, високому рівні довіри між учасниками спільноти та здатності координувати дії навіть за мінімальної формалізації процесів. У середовищі соціальних проєктів культура публічного діалогу створює своєрідний простір спільних смислів, у якому різні актори громадянського суспільства сприймають один одного не як конкурентів, а як партнерів, об'єднаних спільною місією суспільних змін. Вона виконує не лише комунікативну, а й інтеграційну функцію, сприяючи формуванню соціальної згуртованості, зміцненню горизонтальних зв'язків та розвитку громадянської активності.

Разом з тим, неформальний характер культури публічного діалогу може набувати й протилежного змісту. За відсутності спільної мети та довіри замість партнерства виникають конкуренція, прихований опір, маніпулятивні практики, провокації або використання комунікації як інструменту впливу, а не взаєморозуміння. У такому випадку сама неформальність перестає бути ресурсом згуртованості й починає працювати як простір для розбалансування взаємодії та підриву довіри між учасниками.

Опираючись на генезу дослідження, теоретичну базу науковців, та визначення авторки, культура публічного діалогу функціонує на трьох рівнях соціальної реальності:

1. На рівні соціальних відносин вона визначає позиції учасників одне щодо одного – хто має право голосу, чий досвід визнається значущим, які ієрархії відтворюються у процесі обговорення.

2. На рівні спілкування вона регулює безпосередню комунікативну взаємодію – мову, стиль, емоційний регістр, допустимі теми.

3. На рівні соціальної комунікації вона визначає зв'язок між внутрішньопроєктним діалогом та ширшим суспільним дискурсом – те, як

проєкт транслює свої повідомлення назовні та як він інтерпретує зовнішні сигнали.

Ці виміри та рівні культури публічного діалогу визначають аналітичну оптику емпіричного дослідження: вони не задаються респондентам як готова схема, а виявляються через їхні власні описи, образи та оцінки в процесі інтерв'ю. Методика цього виявлення розкрита у підрозділі 3.1.

Таким чином, рівні соціальної реальності дозволяють зафіксувати, де проявляється культура публічного діалогу. Однак вони не пояснюють, з чого вона складається та як функціонує всередині цих рівнів. Для цього необхідно перейти до аналізу її внутрішньої структури – аналітичного виміру культури публічного діалогу.

Запропоновані у рамках дослідження виміри культури публічного діалогу сформовані на основі теоретичних підходів, розглянутих у першому розділі, та виконують насамперед аналітичну функцію. Їхнє призначення полягає в тому, щоб розкласти складне багаторівневе явище культури діалогу на взаємопов'язані аспекти, які можна емпірично спостерігати та аналізувати. Іншими словами, якщо рівні соціальної реальності дозволяють відповісти на питання, де існує культура публічного діалогу, то виміри дозволяють зрозуміти, з чого вона складається та як саме функціонує. Таким чином, ми можемо виокремити п'ять взаємопов'язаних вимірів культури публічного діалогу: нормативний, ціннісний, поведінковий, спільнотно-мережевий та інституційний.

Нормативний вимір охоплює систему формальних і неформальних правил, які регулюють комунікацію між учасниками соціальних проєктів. Він визначає межі допустимої взаємодії, ступінь відкритості обговорення та способи залучення різних сторін до ухвалення рішень. У цьому вимірі важливими є ідеї Юргена Габермаса щодо рівності учасників комунікації та орієнтації на взаєморозуміння як передумови діалогу [26].

Ціннісний вимір відображає систему базових орієнтирів, які визначають ставлення учасників до взаємодії. До них належать довіра, взаємна повага, емпатія, відкритість до різних позицій та готовність до співпраці. У цьому

контексті важливою є концепція ненасильницької комунікації Маршалла Розенберга, яка переводить увагу від конфлікту позицій до усвідомлення потреб [42].

Поведінковий вимір фіксує реальні практики взаємодії, через які проявляються або спростовуються задекларовані норми та цінності. Саме тут стає видимим розрив між тим, що декларується, і тим, як діють учасники у конкретних ситуаціях взаємодії. У цьому контексті важливими є ідеї Е. Гофмана щодо різниці між публічною репрезентацією та фактичною поведінкою, а також підхід М. Лепського щодо співвідношення мотивацій, соціальних вимог і реальних можливостей дії [7; 24].

Особливе місце займає спільнотно-мережевий вимір, який відображає неформальну основу культури публічного діалогу. Йдеться про довіру між учасниками, горизонтальні зв’язки, відчуття приналежності до спільноти та готовність до взаємної підтримки. У межах соціальних проєктів цей вимір часто визначає ефективність взаємодії на тому ж рівні, як формальні правила чи інституційні процедури, оскільки саме він забезпечує швидку координацію дій і стійкість співпраці навіть у кризових умовах. Інституційний вимір охоплює організаційні форми та комунікативні майданчики, в межах яких відбувається публічний діалог. До них належать громадські організації, волонтерські ініціативи, координаційні платформи, робочі групи та інші інституційні структури громадянського суспільства. Цей вимір створює матеріальну інфраструктуру для реалізації всіх інших складових культури діалогу. Ця запропонована структура дозволяє розглядати культуру публічного діалогу як багаторівневе соціальне явище, в якому рівні соціальної реальності фіксують простір її існування, а виміри – саме її внутрішню організацію та механізми функціонування.

2.2. Соціальні проєкти як середовище формування та розвитку публічного діалогу

У запропонованій дослідницькій оптиці учасники соціального проєкту класифікуються за функціональною роллю у проєктній діяльності, при цьому кожна група розглядається як носій власної комунікативної логіки, що впливає на характер публічного діалогу в проєкті.

Першу групу становить внутрішній операційний контур – виконавче ядро, що безпосередньо трансформує ідеї у практичні дії та забезпечує комунікативний зв'язок між іншими учасниками. На індивідуальному рівні до нього належать засновники організацій, члени правління та наглядових рад, керівники й менеджери соціальних проєктів, координатори, штатні працівники, волонтерський актив, фасилітатори, медіатори, а також залучені експерти та консультанти. Нерозривно пов'язаними з операційним контуром є цільові аудиторії та бенефіціари, яких доцільно розмежоввувати на прямих (конкретні групи, на розв'язання проблем яких спрямовано проєкт), опосередкованих (родини, професійні спільноти, локальні мережі, що зазнають впливу змін) та кінцевих – ширшу громадськість, яка отримує довгостроковий ефект від трансформацій у громаді. В умовах воєнного часу окремою значущою категорією є неформальні лідери спільнот – особи, які не обіймають формальних посад, проте завдяки накопиченому соціальному капіталу та довірі з боку оточення виконують функцію публічного діалогу на локальному рівні, нерідко ефективнішу за формальні механізми. Саме операційний контур є простором, де комунікативні норми проєкту формуються й відтворюються у повсякденній взаємодії.

Другу групу формує організаційна інфраструктура громадського сектору – структури різного ступеня формалізації та інституційної зрілості, через які реалізуються соціальні проєкти. Це громадські організації (ГО) та благодійні фонди, ініціативні групи та незареєстровані об'єднання, волонтерські рухи, професійні асоціації, а також комунальні установи – молодіжні центри, ветеранські хаби, публічні бібліотеки та заклади освіти, що функціонують як

сталі майданчики для спільної роботи та простори, в яких безпосередньо відбувається публічний діалог. Окрему роль відіграють бізнес-структури та соціальні підприємства, які залучаються до проєктів як ресурсні партнери або співініціатори, визначаючи підтримку соціальних ініціатив як корпоративну цінність і привносячи у проєктну комунікацію власну організаційну культуру – орієнтовану на результативність, вимірюваність та формалізовану звітність.

Третю групу утворюють ресурсні та донорські інституції, що визначають стратегічні рамки діяльності та стандарти підзвітності. Цей сегмент є внутрішньо неоднорідним: він охоплює міжнародні міжурядові структури (ООН, ЄС), урядові агенції технічної підтримки (USAID, GIZ), організаційні представництва міжнародних донорів, національні фонди, великі благодійні організації, а також краудфандингові платформи та мікродонорів, чия фінансова залученість є не лише ресурсом, а й індикатором суспільної довіри. Для аналізу культури публічного діалогу ця група є значущою тому, що донорські вимоги (логічні рамки, індикатори впливу, стандарти інклюзивності) формують специфічну комунікативну мову, яка може як сприяти структуруванню діалогу, так і формалізувати його до рівня ритуальної процедури.

Четверту групу становить державне та муніципальне середовище, яке одночасно є регулятором, партнером і контрагентом громадського сектору. На центральному рівні міністерства та відомства формують законодавче й нормативне поле соціальної проєктної діяльності. На місцевому рівні ключовими партнерами виступають органи місцевого самоврядування, які володіють адміністративним та інфраструктурним ресурсом.

П’яту групу становлять партнерські коаліції та інформаційні підсилювачі, які забезпечують стійкість, масштабованість і публічність діяльності сектору. Мережеву взаємодію формують парасолькові організації, всеукраїнські спілки та неформальні низові рухи, що дозволяють окремим проєктам інтегруватися у ширші коаліційні процеси. Наукове обґрунтування, моніторинг та верифікацію даних здійснюють аналітичні центри (think tanks) і соціологічні служби, роль яких є особливо значущою для легітимації проєктних результатів та формування

доказової бази. Медійний супровід, адвокацію та формування суспільного дискурсу забезпечують регіональні й національні ЗМІ, цифрові платформи та лідери суспільної думки, які в умовах діджиталізації публічної сфери виконують функцію комунікативних посередників між проєктом і ширшою аудиторією. Окремим транснаціональним виміром участі є діаспорні мережі, які в українському контексті є вагомим джерелом фінансової, експертної та адвокаційної підтримки.

Така різнорідність учасників зумовлює складну архітектуру взаємодії, в якій кожна група привносить не лише ресурси, а й власну комунікативну логіку, систему цінностей та стандарти поведінки. Принциповим для цього дослідження є визнання, що учасництво – як індивідуальне, так і організаційне – не є статичним: в умовах війни межі між ролями є рухомими, організаційні форми перебувають у постійній трансформації, а сама здатність до участі детермінована безпековою ситуацією, досвідом переміщення, травматичним навантаженням та доступом до комунікаційних ресурсів.

Саме на перетині цих функціональних логік – операційної, організаційної, донорської, державної, медійної – формується культура публічного діалогу, що є предметом цього дослідження.

2.3. Специфіка культури публічного діалогу в українських соціальних проєктах

Українські соціальні проєкти 2022-2026 років функціонують у контексті, який не описується повною мірою жодною з класичних теорій публічного діалогу. Це не означає, що підходи Ю. Габермаса чи М. Розенберга втратили аналітичну цінність, однак український досвід повномасштабної війни вимагає їх переосмислення з урахуванням нових соціальних, емоційних і організаційних умов. Передусім ідеться про те, що війна в українському випадку не є зовнішнім тлом комунікації, а визначає її внутрішню логіку. Безпекові обмеження впливають на можливість зустрічей, травматичний досвід учасників формує

емоційну атмосферу взаємодії, мобілізація змінює склад команд, а інформаційна війна підриває базову довіру до публічного слова [26; 42].

Не менш важливим є й питання довіри. Українське суспільство ще до повномасштабного вторгнення характеризувалося дефіцитом інституційної та міжособистісної довіри, на що вказували Наталія Паніна та Євген Головаха. Після 2022 року, як показує Олена Дейнеко, рівень суспільної згуртованості та довіри частково зріс, однак це зростання було нерівномірним: значно посилилася довіра до Збройних Сил, волонтерів і громадських організацій, тоді як ставлення до політичних інститутів, бізнесу та медіа залишилося суперечливим. Відповідно, культура публічного діалогу в соціальних проєктах формується в неоднорідному довірчому ландшафті, де різні учасники по-різному оцінюють легітимність партнерів, готовність до відкритості та безпечність відвертого висловлювання [20].

Війна змінила і самі організаційні форми соціальної дії. Дослідники фіксують перехід від відносно інертних довоєнних структур до гнучких мережевих форматів, здатних до швидкої самоорганізації. Йдеться як про формалізовані громадські організації, так і про локальні ініціативи та волонтерські групи, що координуються через месенджери й працюють у горизонтальному режимі. Унаслідок цього культура публічного діалогу в українських соціальних проєктах не є уніфікованою: вона залежить від типу організації, ступеня її формалізації, досвіду команди, характеру лідерства та конкретного контексту діяльності.

У другому розділі було здійснено теоретичний аналіз культури публічного діалогу в соціальних проєктах як складного соціального феномену, що формується на перетині комунікативних процесів, громадянської участі та проєктної діяльності. Встановлено, що культура публічного діалогу є не окремою процедурою чи набором комунікативних технік, а багаторівневою системою норм, цінностей, правил та практик, які забезпечують взаємодію різних соціальних акторів у процесі обговорення та вирішення суспільно

значущих проблем. Її функціонування пов’язане із формуванням спільного бачення проблем, координацією колективних дій, узгодженням інтересів та виробленням рішень, що визнаються легітимними всіма основними учасниками взаємодії.

Теоретичний аналіз, на мою думку, визначив структуру культури публічного діалогу, яка включає когнітивний, ціннісний, поведінковий та інституційний компоненти. Когнітивний компонент відображає уявлення учасників про зміст і призначення діалогу, ціннісний – систему орієнтацій на довіру, взаємну повагу, відкритість та відповідальність, поведінковий – практики комунікативної взаємодії та участі, а інституційний – організаційні умови, правила та механізми, що забезпечують реалізацію діалогових процесів. Установлено, що ефективність публічного діалогу визначається не окремими елементами, а узгодженістю та взаємодією всіх складових цієї системи.

Важливим результатом дослідження стало визначення багаторівневої структури учасників соціальних проєктів як середовища формування культури публічного діалогу. Встановлено, що до її складу входять операційний контур проєктної діяльності, організації громадянського суспільства, донорські та ресурсні інституції, державні й муніципальні структури, а також мережеві коаліції, аналітичні центри, медіа та інші інформаційні посередники. Кожна із зазначених груп є носієм власної комунікативної логіки, ресурсів та інтересів, що визначає специфіку їхньої участі у діалогових процесах. Відповідно культура публічного діалогу постає як результат взаємодії різних акторів, а не як характеристика окремої організації чи проєкту.

Проведений аналіз встановлює висновок про те, що в умовах сучасного українського суспільства соціальні проєкти виконують функцію важливих майданчиків суспільної комунікації, де поєднуються інтереси громадянського суспільства, держави, міжнародних партнерів, місцевих громад та цільових груп населення. У цих умовах культура публічного діалогу сприяє розвитку соціальної довіри, підвищенню рівня участі громадян, зміцненню горизонтальних зв’язків та формуванню соціальної згуртованості. Особливого

значення вона набуває в умовах війни та післявоєнного відновлення, коли ефективність взаємодії між різними групами стає важливою передумовою суспільної стійкості та розвитку.

У результаті дослідження обґрунтовано, що подальший розвиток культури публічного діалогу в соціальних проєктах потребує комплексного підходу, який охоплює вдосконалення внутрішніх механізмів участі, розвиток партнерських відносин між громадянським суспільством і державою, підтримку мережевої взаємодії, посилення ролі доказових знань та створення сталих комунікативних платформ. Це дозволяє розглядати культуру публічного діалогу не лише як предмет наукового аналізу, але й як важливий соціальний ресурс розвитку громадянського суспільства, демократичного врядування та суспільної консолідації в Україні.

РОЗДІЛ 3
ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ В СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТАХ В УКРАЇНІ

3.1. Соціологічне дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах: методика та організація емпіричного дослідження

Дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах належить до кола соціологічних проблем, для яких визначальне значення має аналіз смислів, інтерпретацій та практичного досвіду учасників соціальної взаємодії. На відміну від явищ, що можуть бути описані через стандартизовані показники та кількісні параметри, культура публічного діалогу проявляється насамперед у способах розуміння, оцінювання та реалізації комунікативних практик у конкретних соціальних ситуаціях. Саме тому дослідження було побудоване в логіці якісної соціологічної традиції, яка дозволяє виявляти не лише зовнішні характеристики взаємодії, а й внутрішні смислові структури, ціннісні орієнтації, нормативні уявлення та досвід учасників соціальних проєктів.

Методологічною основою дослідження стала інтерпретативна соціологічна парадигма, відповідно до якої соціальна реальність розглядається як результат постійного процесу надання значень і смислів учасниками соціальної дії. У межах такого підходу культура публічного діалогу постає не як сукупність формальних процедур або нормативних вимог, а як система уявлень, цінностей, правил та практик, через які суб’єкти визначають допустимі форми взаємодії, способи досягнення взаєморозуміння та механізми узгодження інтересів. Відповідно, основним завданням дослідження стало виявлення того, як представники соціальних організацій самі визначають сутність публічного діалогу, які смисли вкладають у це поняття, які критерії використовують для оцінки його якості та які умови вважають необхідними для його успішного функціонування.

Для досягнення поставленої мети було обрано метод напівструктурованого глибинного інтерв'ю. Застосування саме цього методу обумовлене специфікою предмета дослідження. Культура публічного діалогу не існує поза досвідом її носіїв і не може бути адекватно реконструйована лише через фіксацію формальних характеристик діяльності організацій або окремих заходів. Її вивчення потребує звернення до особистих інтерпретацій, професійних рефлексій, оцінок та прикладів із практики, які формуються в процесі тривалої участі респондентів у громадській, волонтерській, благодійній або соціально-проєктній діяльності. Напівструктуроване інтерв'ю забезпечує необхідний баланс між дослідницькою логікою та свободою висловлювання респондента, дозволяючи одночасно зберігати порівнюваність отриманих даних і відкривати простір для індивідуальних інтерпретацій.

Організація інтерв'ю була побудована відповідно до принципу послідовного переходу від повсякденних уявлень до більш складних аналітичних узагальнень. Така логіка передбачає поступове розгортання розмови, в межах якої респондент не лише відповідає на окремі питання, а фактично реконструює власне бачення культури публічного діалогу. Методично важливим було уникнення ситуації, коли дослідник нав'язує учасникові заздалегідь визначені теоретичні категорії або нормативні визначення. Натомість дослідження орієнтувалося на виявлення тих смислів, які виникають безпосередньо в процесі опису особистого та професійного досвіду.

Ця структура має пряме значення для емпіричного дослідження, оскільки визначає аналітичну оптику інтерв'ю та послідовність розкриття досліджуваного феномену. Розмова починається з того, як респондент сам розуміє публічний діалог – не через академічні визначення, а через пояснення «уявному другові». Подібний прийом дозволяє зафіксувати первинні уявлення та смислові асоціації, що формують базове розуміння досліджуваного явища. Далі учасник переходить до аналізу власного досвіду, насамперед згадуючи випадки, коли діалог виявився нерезультативним або конфліктним. Лише після цього розглядаються приклади успішної взаємодії, які дозволяють виявити умови ефективного діалогу та

механізми досягнення позитивних результатів. Наступним етапом стає формулювання критеріїв якісного діалогу, визначення його ціннісних засад та культурного ядра. Завершальна частина інтерв'ю передбачає аналіз суб'єктного складу, інституційних умов, функціональних компонентів та перспектив розвитку культури публічного діалогу в Україні. Така послідовність дозволяє не нав'язувати аналітичну рамку ззовні, а виявляти нормативний, ціннісний, поведінковий та інституційний виміри культури діалогу через власні описи, образи та оцінки респондентів.

Особливістю розробленого гайду стало поєднання кількох аналітичних рівнів дослідження. Перший рівень спрямований на виявлення змістовного розуміння публічного діалогу як соціального явища. Другий рівень пов'язаний із реконструкцією практичного досвіду, де через аналіз конкретних ситуацій виявляються реальні механізми функціонування діалогових практик. Третій рівень дозволяє дослідити ціннісні та нормативні основи взаємодії, а також критерії, за якими учасники оцінюють успішність або неуспішність діалогу. Четвертий рівень орієнтований на вивчення інституційного середовища, ролей основних стейкхолдерів та механізмів організації комунікативних процесів. Нарешті, п'ятий рівень пов'язаний із перспективним баченням розвитку культури публічного діалогу та формуванням образів її майбутнього.

Важливе місце у структурі дослідження займає використання образів, метафор та прикладів як специфічних соціологічних індикаторів. У якісних дослідженнях подібні елементи не розглядаються як випадкові мовні конструкції. Навпаки, вони відображають глибинні когнітивні схеми, за допомогою яких люди осмислюють соціальну реальність. Саме тому в процесі інтерв'ювання особлива увага приділялася не лише змісту відповідей, а й способам їх формулювання, використаним образам, аналогіям та характеристикам. Аналіз таких елементів дозволяє виявити приховані нормативні уявлення про природу діалогу, бажані моделі взаємодії та причини виникнення комунікативних проблем.

Емпіричною базою дослідження виступили керівники та представники громадських організацій, благодійних фондів, громадських спілок, соціальних підприємств і волонтерських ініціатив, які мають практичний досвід реалізації соціальних проєктів та участі в процесах публічного діалогу. Вибір саме цієї категорії респондентів обумовлений тим, що соціальні проєкти є одним із ключових середовищ формування сучасних діалогових практик. У межах таких проєктів відбувається взаємодія представників громадянського суспільства, органів влади, донорських структур, локальних громад та різних соціальних груп, що створює сприятливі умови для спостереження за механізмами узгодження інтересів і вироблення спільних рішень.

Збір емпіричного матеріалу здійснювався відповідно до принципів добровільності участі, конфіденційності та поінформованої згоди. Респондентам гарантувалося право відмовитися від участі на будь-якому етапі дослідження або не відповідати на окремі питання. Подібний підхід забезпечував формування атмосфери довіри та сприяв отриманню більш глибоких і рефлексивних відповідей.

Подальший аналіз матеріалів здійснювався шляхом тематичного кодування та порівняльної інтерпретації отриманих наративів. Основна увага приділялася виявленню повторюваних смислових конструкцій, типових моделей оцінювання, домінуючих цінностей, характеристик успішного та неуспішного діалогу, а також уявлень про перспективи розвитку культури публічного діалогу. Такий підхід дозволяє перейти від аналізу окремих індивідуальних висловлювань до реконструкції більш широких соціокультурних закономірностей, що визначають функціонування діалогових практик у сучасних соціальних проєктах України.

Отже, обрана методика дослідження забезпечує можливість комплексного аналізу культури публічного діалогу як багатовимірного соціального феномену, в якому поєднуються індивідуальні смисли, колективні цінності, організаційні практики та інституційні механізми взаємодії. Послідовна структура інтерв’ю, орієнтація на досвід респондентів та використання якісної методології

створюють умови для виявлення не лише зовнішніх характеристик діалогових процесів, але й глибинних соціокультурних засад, що визначають їхню ефективність, стійкість та потенціал розвитку в умовах сучасних суспільних трансформацій.

3.2. Аналіз та інтерпретація результатів дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєкта

Емпіричну основу цього підрозділу становлять вісім напівструктурованих глибинних інтерв'ю з представниками громадянського суспільства та медіасектору, проведені відповідно до методології, описаної у підрозділі 3.1. Респондентам гарантовано анонімність; у тексті вони позначаються відповідно до кодування, наприклад: КВ-01, де К = Київ, В = ветеранська ініціатива; КК-02, де К = Київ, К = керівник соціального проєкту. Аналіз здійснювався методом тематичного кодування: виявлені наративи впорядковані за ключовими аналітичними категоріями – розуміння публічного діалогу, його ціннісні засади, умови ефективності, загрози, суб'єктний склад та перспективи розвитку.

Продемонструємо розуміння публічного діалогу резпондентами.

Перша тематична категорія, яка виявилась у відповідях обох інформантів, – це розуміння самої природи публічного діалогу. Попри відмінності у формулюваннях, респонденти акцентують його міжгрупову, горизонтальну природу.

Наприклад, один з інформантів визначає публічний діалог через метафору комунікативного мосту між соціальними групами, які в звичайних умовах не мають прямого контакту:

«Це комунікація між людьми, [які перебувають] в різних соціальних ролях, структурах... між собою не мають прямих зв'язків і комунікації, але спілкуються, обмінюються думками між собою напряму не контактуючи. [01:17–01:51]»

Це визначення корелює з габермасівською моделлю публічної сфери як простору, де соціальні актори з різних інституційних позицій отримують

можливість комунікативної взаємодії поза ієрархічними структурами. Ключовою характеристикою у наративі респондента є не визначення змісту або результату діалогу, а сам факт перетину соціальних відстаней, що робить комунікацію можливою.

Цікавою є різниця у відповіді іншого респондента – КК-02, який розглядає публічний діалог передусім крізь призму міжсекторності та двосторонності:

«[Варто говорити] про створення [двосторонньої] можливості [обміну] думками між різними секторами, між людьми, які займають різні позиції... можливість міжсекторного [зв'язку], щоб вирішувати певні питання, що стосуються всіх. [07:10–07:36]»

Суттєва відмінність від позиції першого респондента, ЗГ-01 полягає в акцентуванні функціональної мети: публічний діалог покликаний вирішувати питання, що стосуються всіх. При цьому КК-02 принципово наполягає на людиноцентричному підході як методологічній засаді організації діалогу:

«[Ми] говоримо [не] з громадами... ми говоримо з людиною – в [центрі] [є] людиноцентричний підхід... [це] конкретна людина, не [абстрактна] громада. [10:30–11:03]»

Така позиція корелює з ідеями М. Розенберга про необхідність переходу від категорій «груп» і «позицій» до конкретних людських потреб як основи продуктивної комунікації. Вона є також виявом специфіки медіасектору, де індивідуальна суб'єктність журналіста є ключовою цінністю.

У тематиці блоку про ціннісні засади та культурне ядро ми отримали такі результати.

Другою аналітичною категорією є ціннісний вимір культури публічного діалогу. Здебільшого, респонденти артикулюють власне розуміння тих норм і принципів, без яких публічний діалог неможливий або перетворюється на свою протилежність. До прикладу:

«Я думаю, [потрібна] паритетність – і рівність – паритетність і відкритість. [27:25–27:35]» респондент КГ-05

Антагоністичним до культури публічного діалогу КК-02 вважає:

«Комунікації, в яких не враховано думку значної кількості людей – участь не зберігається. І де приватні інтереси будуть вищими за суспільні. [28:05–28:39]»

Ця позиція є близькою до концепції інклюзивної участі Р. Патнема, де соціальний капітал формується лише через широке залучення, а не через монополізацію діалогу окремими групами. Приватизація суспільного інтересу постає у наративі КК-01 як структурний антагоніст публічного діалогу.

Деякі респонденти не формулюють цінності у вигляді явного переліку, однак у ході розмови вони проявляються сенсовно: незалежність, відповідальність, репутаційна чистота та відкрита підзвітність. Примітним є підкреслення інституційної прозорості як умови довіри – зокрема через наявність незалежної наглядової ради та чітко визначеного статуту у практиці організації.

У дослідженні ефектів і результатів публічного діалогу респонденти глибинного інтерв'ю продемонстрували такі погляди.

Третьою аналітичною категорією є питання результативності. Матеріали дослідження виявляють два взаємодоповнювальних підходи до розуміння ефекту якісного публічного діалогу.

Перший підхід орієнтується на безпосереднє задоволення інтересів усіх учасників:

«Хороший публічний діалог має призвести до того, що кожен з учасників цього процесу збільшить [рівень задоволення] своїх інтересів. Тобто відбудеться якась позитивна зміна. [26:02–26:26]»

Ця позиція вписується у рамки теорії комунікативної дії Ю. Габермаса, де орієнтованість на взаєморозуміння та досягнення раціонально обґрунтованого консенсусу є ключовою характеристикою справжнього публічного діалогу.

Другий підхід акцентує непрямий, мережевий ефект як один із найважливіших вимірів результату:

«Не завдяки прямій зміні... але завдяки тому, що процес діалогу безпосередньо відбувся, відбулася ця взаємодія і вона, на мою думку, і є значущим

результатом, в ході якого народжуються подальші причинно-наслідкові зв'язки [16:00–16:48]»

Такий підхід відповідає логіці соціального капіталу, де накопичення мережевих зв'язків між різними суб'єктами є результатом не менш значущим, ніж ухвалення конкретних рішень. Нові горизонтальні зв'язки між учасниками стають ресурсом, який може бути мобілізований у майбутній взаємодії.

Феномен імітаційного діалогу та загрози культурі публічного діалогу

У наративах виразно виокремлюється ризиковість як серйозна загроза формалізованого або імітаційного публічного діалогу. Він описується у різних проявах, але з одним спільним знаменником: зовнішня форма діалогу присутня, тоді як його змістовна сутність підмінена.

Перший прояв – маніпулятивна або провокативна комунікація, що лише позиціонує себе як публічний діалог:

«Громадська організація, яка може позиціонувати себе [певним чином], але проводить імітацію [публічного] діалогу – [це] теж шкідливо виглядає, бо коли [публічний] діалог... є маніпулятивним або провокативним... – це є проявом негативного публічного діалогу. [15:36–16:16]»

При цьому показовою є позиція, згідно з якою «негативного публічного діалогу» як такого не існує – будь-яка відкрита комунікація краща за відсутність комунікації. Виняток становлять лише цілеспрямовано маніпулятивні практики, які лише зовні імітують діалог.

Другий прояв феномену імітації фіксується у сфері проєктної діяльності – так зване «грантоїдство»:

«Виходить не найкращий результат, коли [організації] подають заявки під [грант], а не [підшуковуються] грант під те, що [потрібно] зробити. [26:23–26:50]»

У цьому випадку імітаційний характер набуває не сам діалог як процес, а організаційна логіка, яка підміняє змістовну мету формальним дотриманням донорських вимог. Це є прикладом того, як інституційне середовище може

деформувати культуру публічного діалогу від самого кореня – через спотворення мотивів участі.

Значущими для нашого дослідження були погляди респондентів, що відображали суб'єктну структуру публічного діалогу та роль держави.

Питання про суб'єктів публічного діалогу виявило важливу аналітичну напругу у матеріалах дослідження щодо ролі держави. Першочерговими суб'єктами у наративах виступають громадські організації та небайдужі громадяни:

«Люди, які в цьому зацікавлені. Передусім – громадські об'єднання, [які намагаються] вирішити власні суспільні питання. [35:51–36:12]»

При цьому в матеріалах описується механізм зміни через поняття «точки зміни» – критичного порогу, до якого процеси трансформації не відбуваються, навіть якщо є небайдужі учасники:

«Якщо [щось] не подобається – це можливо [тому, що] не дійшла та точка зміни, щоб ця зміна відбулася. [34:44–35:09]»

Це концептуально важлива метафора, що описує нелінійну динаміку соціальних змін: громадська участь є необхідною умовою, але недостатньою – потрібне також накопичення критичної маси дій і суб'єктів.

Щодо ролі держави, у наративах чітко артикулюється принцип демократичного розподілу функцій:

«Чи має держава це перейняти на себе – ні, тому що [якщо] [залишиться] лише [держава], [це] [буде] недемократичним [суспільством]. [45:58–46:10]»

Держава, відповідно до цієї позиції, може відігравати роль партнера або регуляторного середовища, але не повинна монополізувати простір публічного діалогу або саботувати його. Публічний діалог є функцією громадянського суспільства, а не державного управління.

у нашому дослідженні ми отримали результати відносно думки респондентів про трансформацію після 2022 року практик публічного діалогу у соціаьних проєктах.

Окремим аналітичним вузлом є осмислення змін у практиках публічного діалогу після початку повномасштабного вторгнення у 2022 році. Матеріали дослідження фіксують діалектичну двоїстість цього досвіду: одночасно звуження і нові можливості. З одного боку, зафіксовано інституційні обмеження:

«Стало складніше [впливати] на формування [порядку денного] органів державної влади та місцевого самоврядування через обмеження політичного процесу. [17:16–17:34]»

Водночас ці обмеження не знищили культуру публічного діалогу, а лише змінили її конфігурацію. З іншого боку, матеріали дослідження фіксують посилення міжорганізаційної кооперації замість конкуренції:

«[Потрібна] міжорганізаційна кооперація, тому я кажу суспільство – як різні соціальні ініціативи гуртуються, [а не] конкурують один з одним. [40:00–40:14]»

Це відповідає тенденціям, які описуються дослідженні про громадянське суспільство в умовах кризи: зовнішній тиск стимулює горизонтальну солідарність і появу нових коаліцій замість ресурсної конкуренції.

Не менш цікавими у нашому дослідження є образи майбутнього публічного діалогу.

Завершальна частина інтерв'ю виявила принципові образи майбутнього, які взаємодоповнюють одне одного. У частині наративів публічний діалог постає як маркер і відображення стану суспільства в цілому:

«Публічний діалог – стрій суспільства, форма існування суспільства. Він відображає настрій суспільства і діє як маркер. [38:24–38:32]»

Це відповідає соціологічному розумінню діалогу як інституції, що одночасно є продуктом суспільного розвитку і його передумовою. Поряд з цим виразно звучить перспектива перетворення України на приклад для інших суспільств:

«Я сподіваюся, що Україна може бути прикладом для інших, де інституційна спроможність громадянського суспільства будується на засадах відкритого, щирого і результативного діалогу. [55:58–56:32]»

Ця перспектива підкреслює унікальний потенціал українського досвіду консолідації під час кризи – досвіду, який може мати трансформаційне значення для розуміння резильєнтності громадянського суспільства в цілому.

Проведене дослідження показало, що культура публічного діалогу в соціальних проєктах України ґрунтується на принципах відкритості, паритетності участі, відповідальності та орієнтації на суспільний інтерес. Респонденти розглядають публічний діалог як механізм взаємодії між різними соціальними групами та секторами, що сприяє налагодженню співпраці, пошуку спільних рішень і формуванню довіри.

Результати дослідження підтвердили висунуті гіпотези щодо наявності бар'єрів розвитку публічного діалогу. Основними перешкодами виявилися формалізація комунікаційних процесів, нерівність участі різних груп та недостатня міжінституційна взаємодія. Водночас ефективність публічного діалогу визначається не лише організаційними механізмами, а й ціннісними та комунікативними чинниками, зокрема рівнем довіри, відкритості та готовності до співпраці. Дослідження також засвідчило провідну роль громадських організацій і незалежних медіа у розвитку діалогових практик. Повномасштабна війна, попри обмеження окремих інституційних можливостей, сприяла посиленню горизонтальної кооперації та консолідації громадянського суспільства.

Отримані результати не лише підтверджують дослідницькі гіпотези, а й доповнюють теоретичне розуміння культури публічного діалогу, демонструючи специфіку її функціонування в умовах воєнного часу.

3.3. Напрями вдосконалення культури публічного діалогу в соціальних проєктах

Результати дослідження дозволяють розглядати культуру публічного діалогу не як окрему комунікативну технологію, а як багаторівневу систему взаємодії, яка формується в процесі узгодження інтересів, цінностей, ролей та очікувань різних груп учасників соціальних проєктів. Аналіз інтерв'ю засвідчив,

що якість діалогу визначається не лише індивідуальними комунікативними навичками його учасників і не лише наявністю формальних процедур участі. Вона залежить від здатності проєктного середовища підтримувати баланс між різними логіками взаємодії, які одночасно присутні в соціальному секторі. Саме тому напрями вдосконалення культури публічного діалогу доцільно розглядати відповідно до рівнів та груп акторів, що формують сучасну архітектуру соціальних проєктів.

Перший рівень пов’язаний із внутрішнім операційним контуром проєкту, тобто середовищем безпосередніх виконавців, координаторів, волонтерів, фасилітаторів, експертів та бенефіціарів. Саме тут культура публічного діалогу перестає бути декларацією і перетворюється на повсякденну практику взаємодії. Дослідження показало, що значна частина проблем виникає не на етапі зовнішньої комунікації, а всередині проєктних команд, де нерідко відтворюються ієрархічні моделі управління, нерівність доступу до інформації та формальний характер консультацій. За таких умов удосконалення культури публічного діалогу передбачає насамперед розвиток внутрішніх механізмів участі. Йдеться про регулярні обговорення, відкриті процедури ухвалення рішень, практики зворотного зв’язку та залучення бенефіціарів до оцінки результатів діяльності. Особливого значення набуває визнання ролі неформальних лідерів спільнот, які часто виступають посередниками між організацією та місцевим середовищем. Формування стійких каналів взаємодії з такими акторами дозволяє не лише розширити коло учасників діалогу, а й підвищити рівень суспільної довіри до проєктної діяльності.

На цьому ж рівні важливим напрямом розвитку є інституціоналізація фасилітаційних та медіаційних практик. У багатьох випадках конфлікти між учасниками соціальних проєктів виникають не через принципову несумісність позицій, а через відсутність механізмів конструктивного обговорення відмінностей. Тому культура публічного діалогу потребує переходу від ситуативної комунікації до системного використання процедур фасилітації, модерації та медіації як невід’ємних елементів проєктного управління.

Другий рівень удосконалення культури публічного діалогу пов’язаний із розвитком організаційної інфраструктури громадянського суспільства. Аналіз інтерв’ю показує, що більшість організацій усвідомлюють важливість діалогу, проте часто не мають усталених організаційних механізмів його підтримки. У результаті комунікація залишається залежною від особистих якостей керівників або окремих активістів. За таких умов першочергового значення набуває формування внутрішньої організаційної культури, орієнтованої на відкритість, інклюзивність та горизонтальну взаємодію. Важливим напрямом є розроблення внутрішніх стандартів комунікації, процедур участі зацікавлених сторін, механізмів реагування на конфлікти та інструментів оцінювання якості діалогових процесів.

Особливого значення набуває розвиток інституційних просторів для публічного діалогу. Молодіжні центри, ветеранські хаби, бібліотеки, освітні заклади та громадські простори можуть виконувати не лише функцію місця реалізації окремих заходів, а й роль постійно діючих платформ для обговорення суспільно значущих проблем. Стійкість культури діалогу значною мірою залежить від наявності таких просторів, у яких взаємодія стає регулярною практикою, а не одноразовою проєктною подією.

Третій рівень стосується ресурсного середовища та донорських інституцій. Проведене дослідження виявило подвійний характер їхнього впливу на культуру публічного діалогу. З одного боку, міжнародні та національні донори активно просувають принципи інклюзивності, підзвітності та залучення громадськості до ухвалення рішень. З іншого боку, надмірна орієнтація на формальні показники нерідко призводить до бюрократизації комунікативних процесів і появи практик символічної участі, коли діалог проводиться насамперед для виконання процедурних вимог.

У цьому контексті вдосконалення культури публічного діалогу потребує поступового переходу від кількісного оцінювання участі до аналізу її змістовної якості. Для донорських структур важливим напрямом є підтримка довготривалих процесів взаємодії між зацікавленими сторонами, а не лише окремих

консультаційних заходів. Не менш важливим є врахування локального контексту та специфіки громад, оскільки універсальні стандарти участі не завжди відповідають реальним комунікативним практикам конкретних спільнот.

Четвертий рівень охоплює державне та муніципальне середовище. Аналіз матеріалів дослідження свідчить, що саме взаємодія між громадянським суспільством і владою залишається одним із найбільш проблемних сегментів розвитку культури публічного діалогу. Значна частина респондентів пов’язує труднощі діалогу із збереженням адміністративної логіки управління, за якої консультації з громадськістю розглядаються як додаткова процедура, а не як механізм спільного вироблення рішень.

Удосконалення культури публічного діалогу на цьому рівні передбачає розвиток інституційної спроможності органів влади до партнерської взаємодії з громадськістю. Йдеться не лише про створення дорадчих органів або проведення громадських обговорень, а про формування сталих практик спільного проєктування політик і програм розвитку. Особливого значення в умовах післявоєнного відновлення набуває залучення громадянського суспільства до процесів стратегічного планування, відновлення громад та розподілу ресурсів. Саме на цих напрямках рівень суспільної довіри безпосередньо залежить від якості публічного діалогу.

П’ятий рівень пов’язаний із розвитком партнерських мереж, коаліцій та інформаційного середовища. Проведене дослідження показує, що окремі соціальні проєкти часто залишаються ізольованими один від одного, що обмежує можливості поширення успішних практик та накопичення колективного досвіду. Тому одним із ключових напрямів удосконалення культури публічного діалогу є розвиток горизонтальних мереж співпраці між організаціями, експертними спільнотами, аналітичними центрами та професійними асоціаціями.

Особливу роль у цьому процесі відіграють дослідницькі та аналітичні структури, здатні забезпечувати доказову основу для суспільного діалогу. Результати інтерв’ю свідчать про запит на об’єктивні дані, незалежну експертизу та систематичний моніторинг соціальних процесів. Саме тому розвиток культури

публічного діалогу потребує посилення взаємодії між громадським сектором та соціологічною спільнотою як джерелом верифікованих знань про потреби громад і результати реалізованих проєктів.

Не менш значущим є інформаційний вимір публічного діалогу. У сучасному цифровому середовищі медіа та соціальні мережі дедалі частіше виконують функцію комунікативних посередників між соціальними проєктами та суспільством. Відповідно розвиток культури публічного діалогу передбачає підтримку відповідальної комунікації, орієнтованої не лише на поширення інформації, але й на створення умов для змістовного суспільного обговорення.

Таким чином, удосконалення культури публічного діалогу в соціальних проєктах є багаторівневим процесом, який охоплює внутрішню організацію проєктів, інституційний розвиток громадянського суспільства, взаємодію з донорами, партнерство з органами влади та формування мережевого комунікативного середовища. Ефективність такого розвитку визначається не окремими комунікативними інструментами, а здатністю різних груп акторів виробляти спільні правила взаємодії, підтримувати довіру та перетворювати діалог на постійний механізм координації соціальних змін.

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що вдосконалення культури публічного діалогу в соціальних проєктах потребує не окремих комунікативних заходів, а формування цілісної багаторівневої системи взаємодії між усіма учасниками проєктного середовища. На рівні проєктних команд і бенефіціарів ключового значення набуває розвиток внутрішньої культури участі, довіри та спільного ухвалення рішень; на рівні громадських організацій і соціальних інституцій – інституціоналізація відкритих процедур комунікації та створення сталих просторів для діалогу; на рівні донорського середовища – переорієнтація від формального підтвердження участі до підтримки змістовної та довготривалої взаємодії; на рівні державних і муніципальних структур – розвиток партнерських моделей вироблення рішень із громадянським суспільством; на рівні мережевих коаліцій, аналітичних центрів і медіа – забезпечення обміну досвідом, суспільної легітимації та інформаційної

підтримки діалогових процесів. У своїй сукупності ці напрями формують передумови для переходу від ситуативних практик комунікації до сталої культури публічного діалогу, яка виконує функцію координації соціальних змін, зміцнення суспільної довіри та консолідації ресурсів розвитку в умовах воєнних і повоєнних трансформацій українського суспільства.

У третьому розділі було розроблено та обґрунтовано методику емпіричного дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах. Відповідно до мети та завдань дослідження обрано якісну дослідницьку стратегію, яка дозволяє виявити смисли, цінності, оцінки та практичний досвід учасників соціальної проєктної діяльності. Основним методом збору інформації визначено напівструктуроване глибинне інтерв'ю, орієнтоване на дослідження уявлень про публічний діалог, його критеріїв, ціннісних засад, проблем та перспектив розвитку.

Розроблена програма дослідження забезпечує комплексне вивчення культури публічного діалогу через аналіз її когнітивних, ціннісних, поведінкових та інституційних вимірів. Запропонований інструментарій дозволяє дослідити не лише індивідуальні уявлення учасників про діалог, але й особливості функціонування комунікативних практик у середовищі соціальних проєктів, де взаємодіють представники громадянського суспільства, органів влади, донорських структур, місцевих громад та інших зацікавлених сторін.

На основі проведеного теоретичного аналізу визначено, що розвиток культури публічного діалогу потребує багаторівневого підходу, який охоплює внутрішнє середовище соціальних проєктів, організації громадянського суспільства, донорські інституції, державні та муніципальні структури, а також мережеві партнерства, аналітичні центри та медіа. Удосконалення культури діалогу пов'язане з розвитком механізмів участі, посиленням партнерської взаємодії між основними стейкхолдерами, інституціоналізацією фасилітаційних і медіаційних практик та розширенням використання доказових підходів у процесах ухвалення рішень.

У третьому розділі ми презентуємо наше розв’язання питань методологічних і методичних засад емпіричного дослідження культури публічного діалогу та визначено основні напрями її подальшого розвитку в соціальних проєктах. Після цього демонструємо результати проведеного напівструктурованого інтрев’ю, яке для нас було найбільш захопливою частиною дослідження. Запропонований дослідницький інструментарій створює основу для отримання емпірично обґрунтованих даних щодо особливостей функціонування діалогових практик та вироблення рекомендацій для підвищення ефективності взаємодії між учасниками соціальних проєктів

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження було присвячене соціологічному аналізу культури публічного діалогу в соціальних проєктах України як особливого типу комунікативної практики, що формується на перетині громадянської участі, соціальної взаємодії, проєктної діяльності та суспільних трансформацій. В умовах повномасштабної війни, відновлення громад, розвитку волонтерських рухів та посилення ролі громадянського суспільства проблема якості публічного діалогу набуває не лише наукового, але й практичного значення, оскільки від характеру комунікації між різними соціальними акторами значною мірою залежить ефективність реалізації соціальних ініціатив, рівень суспільної довіри та здатність громад до колективної дії.

У процесі дослідження було уточнено понятійний апарат, який утворює предметне поле роботи. Встановлено, що поняття культури доцільно розглядати не у широкому цивілізаційному чи антропологічному значенні, а як інституціоналізовану систему норм, цінностей, правил, ритуалів і регулятивів, що впорядковують певну сферу соціальної взаємодії. У цьому контексті публічний діалог визначено як форму комунікативної взаємодії у відкритому громадському просторі між різними соціальними акторами щодо суспільно значущих питань, яка передбачає обмін позиціями, узгодження інтересів та вироблення спільних рішень. Відповідно культура публічного діалогу розглядається як система цінностей, норм, правил, практик та моделей поведінки, що регулюють процес публічної комунікації та визначають якість взаємодії між її учасниками. Соціальний проєкт визначено як цілеспрямовану організаційно оформлену колективну ініціативу, спрямовану на вирішення конкретної соціальної проблеми або задоволення потреб певної спільноти через залучення різних груп стейкхолдерів. Учасники соціального проєкту розглядаються як багаторівнева система індивідуальних та колективних акторів, які беруть участь у створенні, реалізації, підтримці та оцінюванні проєктної діяльності.

Аналіз генези соціологічного осмислення культури публічного діалогу дозволив встановити, що дослідження цього феномену формувалося на перетині кількох соціологічних традицій. Першу з них становить інтерпретативна соціологія та символічний інтеракціонізм, представлені працями Г. Зіммеля, Дж. Г. Міда, Ч.Х. Кулі, Г. Блумера та Е. Гофмана. У межах цієї традиції комунікація розглядається як процес конструювання соціальних значень і вироблення спільних інтерпретацій соціальної реальності. Другу традицію формує системна соціологія Т. Парсонса та Н. Лумана, у якій комунікація постає механізмом координації соціальних дій та відтворення соціального порядку. Третій напрям представлений теорією комунікативної дії та концепцією публічної сфери Ю. Габермаса, який заклав підґрунтя для сучасного розуміння публічного діалогу як процесу досягнення взаєморозуміння через аргументовану комунікацію. Важливим продовженням цієї логіки стала деліберативна традиція, представлена працями С. Чемберс та К. Лафон, які акцентували увагу на якості участі, інклюзивності та легітимності діалогових процедур. Конфліктологічний вимір дослідження репрезентований соціологією медіації та миротворення М. Лепського, у межах якої діалог розглядається як механізм подолання соціальних суперечностей та узгодження інтересів у складних і конфліктних середовищах. В українській соціології проблематика довіри, громадянської участі, соціального капіталу та соціальної взаємодії розроблялася Н. Паніною, Є. Головахою, В. Паніотто, В. Хмельком, І. Бекешкіною, О. Стегнієм, В. Резніком та іншими дослідниками, що створило важливе підґрунтя для осмислення культури публічного діалогу в сучасних умовах.

У результаті дослідження було сформовано методологічний фундамент аналізу культури публічного діалогу. Встановлено, що вивчення цього феномену потребує поєднання кількох взаємодоповнюючих підходів. Системний підхід дозволяє розглядати соціальний проєкт як відкриту соціальну систему, в якій культура діалогу формується через взаємодію учасників, організаційних структур, ресурсів та зовнішнього середовища. Комунікативний підхід забезпечує аналіз механізмів вироблення смислів і досягнення взаєморозуміння

між учасниками взаємодії. Соціокультурний підхід дає можливість виявити ціннісні та нормативні основи комунікативної поведінки. Діяльнісний підхід акцентує увагу на практиках реалізації діалогу та конкретних формах участі різних акторів. Символічний інтеракціонізм дозволяє аналізувати діалог як процес конструювання значень у безпосередній взаємодії. Сукупність зазначених підходів створила цілісну аналітичну модель дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах.

Теоретичний аналіз феномену культури публічного діалогу дозволив визначити його зміст, структуру та соціальні функції. Встановлено, що культура публічного діалогу є багатовимірним соціальним утворенням, яке поєднує когнітивний, ціннісний, поведінковий та соціально-організаційний компоненти. Когнітивний компонент охоплює уявлення учасників про сутність діалогу, його функції та допустимі форми взаємодії. Ціннісний компонент відображає орієнтацію на довіру, взаємну повагу, відкритість, відповідальність та готовність до співпраці. Поведінковий компонент проявляється у конкретних комунікативних практиках, механізмах участі та способах врегулювання суперечностей. Соціально-організаційний компонент охоплює інституційні умови, правила та механізми, що забезпечують функціонування діалогових процесів. Установлено, що культура публічного діалогу виконує інтеграційну, координаційну, регулятивну, легітимаційну, медіативну та миротворчу функції, сприяючи формуванню соціальної згуртованості та розвитку громадянського суспільства.

У роботі обґрунтовано, що соціальні проєкти виступають одним із ключових середовищ формування сучасних діалогових практик. Саме в межах соціальних проєктів відбувається взаємодія представників громадянського суспільства, органів влади, донорських структур, місцевих громад, бізнесу та інших зацікавлених сторін. У таких умовах культура публічного діалогу набуває характеру не лише комунікативного інструменту, але й механізму координації колективної діяльності, узгодження інтересів та вироблення спільних рішень.

Особливої ваги цей процес набуває в умовах війни, коли потреба у взаємодії, підтримці та колективній мобілізації ресурсів істотно зростає.

Проведений теоретичний аналіз дозволив також визначити специфіку культури публічного діалогу в українських соціальних проєктах. Вона формується під впливом одночасної дії кількох процесів: розвитку громадянського суспільства, розширення практик громадянської участі, посилення ролі волонтерського руху, децентралізації, цифровізації комунікацій та суспільної мобілізації в умовах війни. Це зумовлює поєднання формалізованих механізмів участі з неформальними практиками взаємодії, значну роль горизонтальних мереж співпраці та підвищене значення довіри як ресурсу соціальної координації.

У межах прикладного етапу дослідження було розроблено програму та методику емпіричного дослідження культури публічного діалогу в соціальних проєктах. Виходячи зі специфіки предмета дослідження, було обрано якісну методологічну стратегію, що дозволяє виявляти смисли, інтерпретації та оцінки учасників соціальної взаємодії. Основним методом збору інформації стало напівструктуроване глибинне інтерв'ю з керівниками та представниками громадських організацій, благодійних фондів, соціальних підприємств, громадських спілок та волонтерських ініціатив. Розроблений гайд інтерв'ю забезпечує послідовний перехід від повсякденного розуміння публічного діалогу до аналізу конкретного досвіду, цінностей, критеріїв якості, ролей учасників та перспектив розвитку діалогових практик. Така структура спрямована на реконструкцію культуру публічного діалогу через власні інтерпретації та оцінки респондентів, не нав'язуючи їм зовнішніх аналітичних схем.

Проведене дослідження підтвердило, що культура публічного діалогу є значно ширшим явищем, ніж сукупність формальних комунікаційних практик. Її основу становлять спільні цінності, довіра, відкритість, взаємоповага та досвід взаємодії між різними суспільними групами. Саме ці чинники забезпечують формування спільних смислів, налагодження співпраці та зміцнення суспільної згуртованості. Отримані результати також підтвердили висунуті гіпотези щодо

чинників розвитку культури публічного діалогу. Встановлено, що основними бар'єрами виступають формалізація комунікаційних процесів, нерівність участі та недостатня міжсекторна взаємодія, тоді як ефективність діалогу залежить від рівня довіри, інклюзивності та готовності до співпраці. В умовах повномасштабної війни культура публічного діалогу водночас зазнала трансформації та стала важливим чинником консолідації громадянського суспільства й розвитку горизонтальних зв'язків.

На основі проведеного теоретичного аналізу було розроблено напрями вдосконалення культури публічного діалогу в соціальних проєктах України. Встановлено, що розвиток культури діалогу потребує багаторівневого підходу, який охоплює внутрішній операційний контур проєктів, організаційну інфраструктуру громадянського суспільства, донорське середовище, державні та муніципальні інституції, а також мережеві коаліції, аналітичні центри та інформаційне середовище.

Підвищення якості діалогу пов'язується із розвитком внутрішніх механізмів участі, інституціоналізацією фасилітаційних і медіаційних практик, підтримкою сталих комунікативних платформ, розширенням партнерської взаємодії між громадянським суспільством і владою, а також посиленням доказової основи прийняття рішень. У своїй сукупності ці напрями формують підґрунтя для переходу від ситуативних форм комунікації до сталої культури публічного діалогу як механізму координації соціальних змін, розвитку довіри та зміцнення соціальної згуртованості.

Проведене дослідження, на нашу думку, дозволило сформувати цілісну соціологічну модель культури публічного діалогу в соціальних проєктах України, розкрити її понятійні, теоретико-методологічні та прикладні засади, визначити її місце в системі сучасних суспільних трансформацій та створити підґрунтя для подальшого емпіричного аналізу механізмів функціонування і розвитку діалогових практик у громадянському суспільстві України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бевзенко Л. Парадигма складності в соціологічному теоретизуванні та культура метамодерну. *Соціологія: теорія, методи, мар*кетинг. 2022. № 1. С. 45–82. DOI: https://doi.org/10.15407/sociology2022.01.045

2. Блумер Г. Символічний інтеракціонізм: перспектива і метод / пер. з англ. Київ : НаУКМА, 2020. 262 с.

3. Валенс А. Діалогоспроможність та фасилітація діалогу в умовах конфлікту : лекція. YouTube, 2024. URL: https://www.youtube.com (дата звернення: 10.05.2026).

4. Гетман Ю. Діджиталізація публічної сфери як підґрунтя інституціалізації громадсько-політичної активності онлайн. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. № 4. С. 90-102.

5. Капітаненко Н. Технології публічного діалогу органів влади та громадянського суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2019. Вип. 78. С. 57–67.

6. Лепський М. А. Соціологія агресії : монографія. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2021. 289 с.

7. Лепський М. А. Соціологія медіації та миротворення: до питання про загальну теорію медіації : монографія. Запоріжжя : ЦНСД, 2023. 160 с.

8. Лепський М. А., Ратушна Т. О., Кудінов І. О. Соціологія : методичні вказівки до написання та оформлення курсових та кваліфікаційних робіт. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. 68 с.

9. Лепський М. А., Скворець В. О. Гайд біографічного дослідження злочинця за методом «Біографічне профілювання злочинця / Biographical profiling of the criminal» (БПЗ/BPC-7). Запоріжжя, 2023. 50 с.

10. Сапич В. Проблеми громадянського суспільства в контексті публічного управління. *Публічне управління і адміністрування*. 2024. № 4. С. 118-125.

11. Сорока Ю. Фасилітований діалог як соціальна технологія. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2022. № 2. С. 25-40.

12. ICAP Єднання, КМІС, Українське громадянське суспільство в умовах війни : звіт за результатами дослідження (грудень 2022 – січень 2023), 2023. URL: https://ednannia.ua/en/news/nashi-novini/12455 (дата звернення: 05.03.2026).

13. A Synodal Alternative for Ecclesial Conflict: Marshall Rosenberg's Nonviolent Communication. *Journal of Moral Theology*. 2022. Vol. 11, No 2. P. 45–64.

14. Boichak O., McKernan B. Narratives of Volunteering and Social Change in Wartime Ukraine. *Cultural Sociology*. 2024. Vol. 18, No. 1. P. 48–71. DOI: https://doi.org/10.1177/17499755221127877

15. Boichak O., McKernan B. War-time volunteering and population displacement: from spontaneous help to organised volunteering in post-2014 Ukraine. *Voluntary Sector Review*. 2024. Vol. 15, No 1. P. 74–91. DOI: https://doi.org/10.1332/204080523X16829975435009

16. Braun V., Clarke V. Thematic Analysis: A Practical Guide. London : SAGE, 2022. 376 p.

17. Building Civil Society in Wartime: Opportunities and Challenges on the Example of the Military Crisis in Ukraine in 2014–2023. *Faces of War*. 2025. No. 2. P. 89–101. DOI: https://doi.org/10.18778/28120-011-3.08

18. Chambers S. Deliberative democracy and the digital public sphere: Asymmetrical fragmentation as a political not a technological problem. Constellations. 2023. Vol. 30, No 3. P. 61–68. DOI: https://doi.org/10.1111/1467-8675.12662

19. Arin H. Ayanian A. Adra F., Zeineddine B., Saab R., J. Ray Vollhardt, Tausch N. Collective Action Under Repressive Conditions: Integration of Social Scientific Research. *Social Issues and Policy Review*. 2025. Vol. 19, No. 1. Article e70000. DOI: https://doi.org/10.1111/sipr.70000

20. Deineko O. Ukraine, War and Resistance: Reshaping Social Cohesion. Studia Socjologiczne. 2023. No. 2(249). P. 155–177. DOI: https://doi.org/10.24425/sts.2023.146172

21. Elkin O., Marushchenko O., Masalitina O., Rasskazova O., Drozhzhyna T., Zhurba K. Civil society organisations transforming teacher professional development:

Social, Emotional, and Ethical Learning in wartime Ukraine. *European Journal of Education*. 2023. Vol. 58, No. 4. P. 595–610. DOI: https://doi.org/10.1111/ejed.12596

22. From individual to collective: Vernacular security and Ukrainian civil society in wartime. *Security Dialogue*. 2025. Vol. 56, No. 5. P. 575–592. DOI: https://doi.org/10.1177/09670106251329884

23. Geertz C. The Interpretation of Cultures: Selected Essays. New York : Basic Books, 1973. 470 p.

24. Goffman E. The Presentation of Self in Everyday Life. New York : Anchor Books, 1959. 259 p.

25. Habermas J. A New Structural Transformation of the Public Sphere and Deliberative Politics / trans. C. Cronin. Cambridge : Polity Press, 2023. 100 p.

26. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Vol. 1: Reason and the Rationalization of Society / trans. T. McCarthy. Boston : Beacon Press, 1984. 465 p.

27. Hurst A. Introduction to Qualitative Research Methods: A Helpful Guide for Undergraduates and Graduate Students in the Social Sciences. Corvallis : Oregon State University, 2023. 314 p. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi75/0056005.pdf (дата звернення: 20.03.2026).

28. Strayer E, Jones F, Scaramuzzo G. Introduction to Sociology / The Louisiana Library Network, 2022. 723 p. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi77/0057416.pdf дата звернення: 20.03.2026).

29. Lafont C. A democracy, if we can keep it. Remarks on J. Habermas' a new structural transformation of the public sphere. *Constellations*. 2023. Vol. 30, No 3. P. 77–83. DOI: https://doi.org/10.1111/1467-8675.12663

30. Lemonik M. M., Clark A., Clark R. Social Data Analysis: Qualitative and Quantitative Approaches. Providence : Rhode Island College, 2022. 527 p. URL: http://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi77/0057411.pdf (дата звернення: 20.03.2026).

31. Lepskiy M. Aggression: Definition, Subject Field, Attributions and Instrumental Research Axes. *Newsletter on the results of scholarly work in sociology, criminology, philosophy and political science*. 2021. Vol. 2, Iss. 2. P. 30–41. DOI: https://doi.org/10.61439/ABET1675

32. Mead G. H. Mind, Self, and Society: From the Standpoint of a Social Behaviorist / ed. C. W. Morris. Chicago : University of Chicago Press, 1934. 401 p.

33. Ozturk I., Fritsch C. Discursive Violence and Moral Repair: The Promise and Limits of Non-Violent Communication Against Populism. European Center for Populism Studies, 2025. URL: https://www.populismstudies.org/discursive-violence-and-moral-repair/ (дата звернення: 12.05.2026).

34. Parsons T. The Social System. New York : The Free Press, 1951. 575 p.

35. Pinto A. C., Cunha M. P. P. Nonviolent Communication: A Literature Review. *Research, Society and Development*. 2023. Vol. 12, No. 6. Article e8312642098. DOI: 10.33448/rsd-v12i6.42098.

36. Pleyers G. What sociology can do in wartime. The resilience and dynamism of Ukrainian sociologists. *International Sociology*. 2026. Vol. 41, Iss. 3. P. 243–261. DOI: 10.1177/02685809261423129.

37. Cubeddu F., Martini E. Resilience and adaptive capacities of societies: social and cultural strategies. *Frontiers in Sociology*. 2025. Vol. 10. Article 1581631. DOI: 10.3389/fsoc.2025.1581631.

38. Resilience under fire: navigating societal challenges, agency, and innovation in times of war / Special Issue. Innovation: *The European Journal of Social Science Research*. 2025. Vol .38, Iss. 1., P. 1-10. DOI:https://doi.org/10.1080/13511610.2025.2465177.

39. J. Habermas Revisiting Habermas's New Structural Transformation of the Public Sphere. *International Journal of Communication*. 2024. Vol. 18. P. 4670–4673.

40. Reynolds-Stenson H. Cultures of Resistance: Collective Action under Repressive Conditions. New Brunswick : Rutgers University Press, 2022. 208 p.

41. Reznikova O. Resilience of the Ukrainian society in wartime: components and indicators. *Eastern Journal of European Studies*. 2024. Vol. 15, No 1. P. 5–28.

URL: https://ejes.uaic.ro/articles/EJES2024_1501_REZ.pdf (дата звернення: 10.04.2026).

42. Rosenberg M. B. Nonviolent Communication: A Language of Life. 3rd ed. Encinitas : PuddleDancer Press, 2015. 264 p.

43. Bezrukova O., Vilkova O., Petrenko-Lysak A. Social perception of war: a study of Ukrainian society under Russia's full-scale invasion. *Innovation*. 2025. Vol.38, P. 70-91. DOI: https://doi.org/10.1080/13511610.2025.2467217

44. Kirby N. Strengthening community resilience through participation – a conceptual exploration. *Social Inclusion*. 2025. Vol.1., Iss .2, P. 76-91. DOI: https://doi.org/10.1080/23251042.2025.2479666

45. Tylor E. B. Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom. Vol. 1. London : John Murray, 1871. 453 p.

46. Zarembo K., Martin E. Civil society and sense of community in Ukraine: from dormancy to action. *European Societies*. 2024. Vol. 26, No 2. P. 203–229. DOI: https://doi.org/10.1080/14616696.2023.2185652

ДОДАТКИ

Додаток А

ПРОГРАМА СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ «КУЛЬТУРА ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ В СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТАХ В УКРАЇНІ»

І. МЕТОДОЛОГІЧНИЙ РОЗДІЛ

1. Актуальність дослідження

Повномасштабна війна суттєво трансформувала роль громадянського суспільства в Україні. Соціальні проєкти, громадські організації, благодійні фонди, волонтерські ініціативи та соціальні підприємства стали важливими учасниками процесів підтримки населення, гуманітарного реагування, відновлення громад і розвитку соціальної згуртованості. Водночас зростання кількості учасників суспільних процесів актуалізувало проблему якості комунікації між громадянами, громадськими організаціями, державними інституціями, донорами та місцевими громадами.

За таких умов культура публічного діалогу набуває значення одного з ключових механізмів координації інтересів, вироблення спільних рішень, попередження конфліктів та формування довіри. Проте в українському суспільстві поряд із позитивними практиками існують явища формалізації участі, імітації консультацій, нерівності голосів та недостатнього залучення окремих соціальних груп до процесів обговорення і прийняття рішень.

Особливої актуальності проблема набуває в діяльності соціальних проєктів, які виступають простором взаємодії різних груп населення, громадянського суспільства, міжнародних партнерів і державних структур. У зв’язку з цим виникає потреба у вивченні того, як представники соціальних організацій розуміють сутність публічного діалогу, які критерії його якості використовують, які практики вважають успішними або неуспішними та якими бачать перспективи розвитку культури публічного діалогу в Україні.

2. Ступінь наукової розробленості проблеми

Проблематика публічного діалогу розглядається у межах соціології комунікації, соціології громадянського суспільства, теорій соціального капіталу, деліберативної демократії, медіації та миротворення.

Вагомий внесок у розвиток теорії комунікативної взаємодії зробили Юрген Габермас, П’єр Бурдьє, Роберт Патнем. У сфері діалогічних та миротворчих практик значний вплив мають праці Йоган Галтунг та Джон Пол Ледерак.

В українській соціології питання комунікації, громадянської участі, соціального діалогу, медіації та миротворення досліджуються представниками різних наукових шкіл, зокрема в межах соціології громадянського суспільства, соціології конфлікту та соціології медіації.

Водночас емпіричних досліджень, присвячених саме культурі публічного діалогу в соціальних проєктах України в умовах війни та повоєнного відновлення, залишається недостатньо.

3. Об'єкт, предмет, мета, завдання та гіпотези дослідження

Об'єкт дослідження - культура публічного діалогу в діяльності соціальних проєктів України.

Предмет дослідження - уявлення, практики, цінності, критерії та механізми реалізації публічного діалогу в діяльності громадських організацій, благодійних фондів, громадських спілок, соціальних підприємств та волонтерських ініціатив.

Мета дослідження - виявлення особливості формування та функціонування культури публічного діалогу в соціальних проєктах України, визначити чинники її ефективності, бар'єри розвитку та перспективні напрями вдосконалення.

Завдання дослідження

З'ясувати, як представники соціальних організацій розуміють сутність публічного діалогу.

Виявити приклади позитивних і негативних практик публічного діалогу.

Визначити критерії ефективного публічного діалогу.

Проаналізувати цінності та культурні засади публічного діалогу.

Дослідити роль основних стейкхолдерів у розвитку культури публічного діалогу.

Встановити чинники, що сприяють або перешкоджають розвитку діалогових практик.

Визначити бачення майбутнього публічного діалогу в Україні.

Робочі гіпотези

Представники соціальних організацій пов'язують якісний публічний діалог насамперед із довірою, відкритістю та рівноправністю учасників.

Основними бар'єрами розвитку культури публічного діалогу є формалізм, нерівність ресурсів та низький рівень взаємної довіри.

Найуспішніші практики публічного діалогу формуються у випадках наявності спільної мети, прозорих процедур та професійної фасилітації.

В умовах війни значення публічного діалогу як інструменту соціальної згуртованості та відновлення громад зростає.

4. Теоретико-методологічні засади дослідження

Дослідження ґрунтується на інтерпретативній парадигмі соціології, яка розглядає соціальну реальність через смисли та значення, що надаються їй учасниками соціальної взаємодії.

Методологічною основою виступають:

теорія комунікативної дії;

концепція деліберативної демократії;

теорії соціального капіталу;

соціологія громадянського суспільства;

соціологія медіації та миротворення;

діяльнісний підхід до аналізу соціальних процесів.

5. Теоретична інтерпретація основних понять

Публічний діалог - форма відкритої комунікації між зацікавленими сторонами, спрямована на обмін позиціями, пошук взаєморозуміння та вироблення спільних рішень щодо суспільно значущих питань.

Культура публічного діалогу - система цінностей, норм, правил, практик і моделей поведінки, які забезпечують конструктивну та результативну взаємодію учасників суспільного обговорення.

Соціальний проєкт - цілеспрямована діяльність організації або ініціативної групи, спрямована на вирішення суспільно значущих проблем і досягнення позитивних соціальних змін.

Стейкхолдери публічного діалогу - особи, групи та організації, які впливають на процес публічного діалогу або зазнають впливу його результатів.

ІІ. МЕТОДИЧНИЙ РОЗДІЛ

1. Тип дослідження

Якісне соціологічне дослідження.

2. Метод збору інформації

Основним методом збору інформації є напівглибинне напівструктуроване інтерв’ю. Структура інтерв’ю передбачає послідовний аналіз розуміння публічного діалогу, позитивного та негативного досвіду, цінностей, стейкхолдерів, діяльнісних характеристик та бачення майбутнього.

3. Вибірка дослідження

Генеральна сукупність

Керівники, засновники та представники соціальних організацій України.

Тип вибірки

Цілеспрямована експертна вибірка (purposive sampling).

Критерії відбору

досвід діяльності у соціальних проєктах;

участь у процесах публічного діалогу;

управлінська або експертна позиція в організації.

Орієнтовний обсяг вибірки

8-12 напівструктурованих глибинних інтерв'ю.

4. Метод аналізу інформації

Передбачається:

транскрибування інтерв'ю;

тематичне кодування;

контент-аналіз;

наративний аналіз;

порівняльний аналіз кейсів.

5. Етичні принципи дослідження

Дослідження здійснюється на засадах:

добровільної участі;

поінформованої згоди;

конфіденційності;

анонімності;

принципу «Do No Harm»;

права респондента відмовитися від відповіді або припинити участь на будь-якому етапі дослідження.

6. Операціоналізація основних понять

Поняття	**Аналітичні компоненти**	**Емпіричні індикатори**
Публічний діалог	зміст, функції, сфери застосування	визначення, приклади, образи
Культура публічного діалогу	цінності, норми, правила	критерії якісного діалогу
Негативний досвід	конфлікти, імітація участі, виключення	приклади нерезультативних практик
Позитивний досвід	співпраця, довіра, результативність	успішні кейси та практики
Стейкхолдери	учасники та їх ролі	оцінка відповідальності сторін
Результативність	ефекти та наслідки	критерії успіху та провалу
Майбутнє діалогу	бачення розвитку	пропозиції та рекомендації

Очікуваний результат дослідження полягає у формуванні соціологічно обґрунтованої моделі культури публічного діалогу в соціальних проєктах

України, виявленні її ключових цінностей, практик, бар’єрів та перспектив розвитку в умовах суспільної трансформації, війни та повоєнного відновлення.

Додаток Б

ГАЙД

напівглибинного інтерв'ю

«КУЛЬТУРА ПУБЛІЧНОГО ДІАЛОГУ В СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТАХ В УКРАЇНІ»

Тривалість: 20-30 хвилин

Метод: напівглибинне якісне інтерв'ю (semi-structured in-depth interview)

Профіль: керівники та засновники ГО, БФ, громадських спілок, соціальних підприємств, діячі

Дослідник: Воробко Аліна Володимирівна, ЗНУ, 2026

ПАСПОРТ ІНФОРМАНТА

Код інформанта	*(наприклад: КВ-01, де К = Київ, В = ветеранська ініціатива)*
Місто / регіон	
Тип організації	*ГО / Благодійний фонд / Громадська спілка / Соціальне підприємство / Волонтерська ініціатива*
Напрям діяльності	*Соціальна допомога / Освіта / Культура / Права людини / Ветеранська / Психосоціальна / Медіація*
Рік заснування	
Існувала до лютого 2022 р.	*Так / Ні*
Масштаб	*Місцева / Регіональна / Загальноукраїнська*
Посада	*Засновник / Директор / Виконавчий директор / Менеджер програм / Інше: ___*
Стать	
Приблизний вік	
Досвід у секторі (р.)	
Формат	*Онлайн (Zoom / Meet) / Особисто*
Тривалість (хв)	
Дата	
Примітки	

ДОДАТОК В

СТРУКТУРА ІНТЕРВ'Ю

ТЕМА / МЕТА	ПИТАННЯ	НОТАТКА ДОСЛІДНИКА
БЛОК 0. ВІТАННЯ І РОЗІГРІВ		
⏱ *5 хвилин*		
Мета: Встановити контакт. Сформувати позитивне ставлення до участі. Показати цінність практичного досвіду респондента. **Ключова установка:** Ви тут – практик. Ваш досвід важливіший за будь-яку теорію.	«Вітаю! Дякую, що знайшли час для розмови. Мене звати Аліна Воробко – я студентка 4 курсу ЗНУ спеціальності "соціологія медіації та кримінології". Це дослідження – про людей, які розвивають культуру публічного діалогу в Україні і про людей, які мають цікаві думки та реалізований досвід. Саме тому мені важливо говорити з вами щиро і відверто про те, як ви бачите і відчуваєте ці процеси зі свого боку, зсередини. Ця розмова – анонімна, запис здійснюється суто для полегшення подальшої аналітики та транскрибації. Якщо ви не проти, перейдемо до блоку питань.	*Тон: тепло, невимушено. Жодного академізму.* *Мета – людина має відчути: "я тут цінний як практик, а не як джерело даних".*
БЛОК 1. КОНТЕКСТ		
⏱ *5 хвилин ·*		
Мета: Обійти соціально бажані відповіді через дистанціювання. Активувати рефлексію через уявний сценарій та формування контексту поняття. **Техніка:** Респондент спочатку «ставить питання», потім – «відповідає» сам. Дослідник слухає і лише уточнює.	**1.1 Якби ваш друг, який ніколи не чув поняття "публічний діалог", запитав вас – що це таке – як би ви пояснили йому це одним-двома реченнями?** *Зондуючі:* – В чому сутність публічного діалогу? Що це таке за природою? – Навіщо він взагалі потрібен? – Де існує публічний діалог? Конкретний образ. **1.2 Що ще важливо зазначити?**	*Не поспішайте. Пауза після «трьох речень» – нормальна. Питання 1.3 – чутливе. Якщо людина вагається – не тисніть, перефразуйте: «Або – чого, на ваш погляд, ще не вистачає?»*

БЛОК 2. ОБРАЗИ КУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ – НЕГАТИВНИЙ ДОСВІД		
⏱ 5 хвилин · Техніка образів і архетипів		
Мета: Виявити архетипи "антидіалогу" через конкретні образи і досвід. З'ясувати системні причини нерезультативного діалогу. **Логіка блоку:** `Образ → Досвід → Чому → Тенденції`	**2.1 Чи можете назвати образ або ситуацію, що для вас є прикладом негативного, нерезультативного публічного діалогу?** *(Це може бути конкретна подія, організація, формат, образ)* *Зондуючі:* – Що саме відбувалось у цій ситуації? – Хто був учасником? Яка була структура взаємодії? – Який результат? Що залишилось після? **2.2 Чому це відбувається? Яка, на вашу думку, першопричина?** *Зондуючі:* – Це питання людей, системи чи формату? – Що підтримує цей «антидіалог» – чому він не зникає? – Чи є в цьому чиясь вигода? **2.3 Які приклади подібних негативних тенденцій ви ще можете навести?** *Зондуючі:* – Що посилилось після 2022 року? – Що характерно для взаємодії з державою? З донорами? Між організаціями? – Чи є тенденції, які вас особливо турбують?	*Дозвольте образу "вилупитись" – не уточнюйте занадто рано.* *Фіксуйте метафори дослівно – вони є матеріалом для архетипічного аналізу.* *Питання 2.3: якщо йде критика конкретних осіб – м'яко переводьте на рівень системи: «А чому система дозволяє це?»*
БЛОК 3. ОБРАЗИ КУЛЬТУРНОГО ДІАЛОГУ – ПОЗИТИВНИЙ ДОСВІД		
⏱ 5 хвилин · Техніка образів і кращих практик		

Мета: Виявити архетипи ефективного публічного діалогу. Зафіксувати умови успіху та приклади для тиражування. **Логіка блоку:** `Образ → Досвід → Чому спрацювало → Тенденції`	**3.1 Чи можете назвати досвід позитивного публічного діалогу?** *(Конкретна подія, організація, формат, взаємодія)* *Зондуючі:* – Що відбувалось? Хто був учасником? – Яка структура і формат цієї взаємодії? – Який результат? Що змінилось після? **3.2 Чому це спрацювало?** *Зондуючі:* – Яку роль відіграв формат? Учасники? Контекст? Підготовка? – Чи можна відтворити ці умови навмисно? – Що було б, якби прибрати один із цих чинників? **3.3 Чи є в Україні приклади, які б ви назвали взірцем культури публічного діалогу – організація, рух, формат, особистість?** *Зондуючі:* – Що саме в них є взірцевим? – Чи відтворюють вони це свідомо чи інтуїтивно? – Що заважає іншим наслідувати цей досвід? **3.4 Що ще важливе, що варто зазначити про позитивний досвід, що не прозвучало?** **3.5 В якому вигляді публічний діалог набуває нейтрального значення? Чи має це бути базою для соціальних організацій?**	*Не поспішайте з наступним питанням – дайте людині «побути» в позитивному досвіді.* *Якщо називає особистість – уточніть: що конкретно в їхній поведінці є взірцем, а не просто «хороша людина».*
БЛОК 4. КУЛЬТУРНЕ ЯДРО – КРИТЕРІЇ, АРХЕТИПИ, ЦІННОСТІ		
⏱ 12–15 хвилин · Концептуальний рівень		

Мета: Виявити внутрішні критерії публічного діалогу, його культурне ядро і ціннісну рамку. **Рівні аналізу:** 1. Критерії ідентифікації2. Ціннісне ядро3. Архетипи і ролі	**4.1 Коли ви особисто визначаєте, що перед вами – справжній публічний діалог, а не щось інше: що є для вас є ключовими критеріями?** *Зондуючі:* – Які критерії публічного діалогу? – Який образ є відображенням публічного діалогу? (Архетипи, культурне ядро) **4.2 Який ефект і результат дає справжня культура публічного діалогу – для людей, для організації, для суспільства?** *Зондуючі:* – Що змінюється в учасниках після якісного діалогу? – Яким є довгостроковий ефект для організацій? – Що відбувається з суспільством, де культура діалогу розвинена? А що, коли – ні? **4.3 Без яких цінностей публічного діалогу не буває? Назвіть дві-три ключові. А що несумісне з культурою публічного діалогу?** *Зондуючі:* – Назвіть три-чотири цінності, без яких публічного діалогу немає.	*Питання 4.1 – феноменологічне. Не квапте.* *Фіксуйте метафори і образи в питанні 4.1 дослівно.* *Питання 4.2: якщо перераховує абстрактно – уточнюйте: «А як ця цінність виглядає в конкретній ситуації?»*
БЛОК 5. СТЕЙКХОЛДЕРИ – ХТО, ЗА ЩО ВІДПОВІДАЄ		
⏱ 8–10 хвилин		

Мета:
Визначити, хто є ключовими суб'єктами публічного діалогу, їхні ролі та відповідальності.
 	
Рівні:
`Учасники →`
`Правила →`
`Цінності →`
`Відповідальність`
	5.1 Хто має впроваджувати культуру публічного діалогу?
	Зондуючі: – хто має бути учасниками публічного діалогу в соціальних проєктах?
	– Чиїх голосів зазвичай бракує у публічному діалозі в Україні?
	– Чи є голоси, які домінують невиправдано?
	5.2 Хто має визначати правила публічного діалогу?
	Зондуючі:
	– Держава, громадянське суспільство, самі учасники – хто і в якій мірі?
	– Чи повинні ці правила бути формалізованими або залишатися культурною нормою?
	– Хто несе відповідальність, якщо діалог перетворюється на імітацію?
		Фіксуйте, чи розрізняє респондент "учасника" і "стейкхолдера".
		
		Питання 5.2: якщо каже "самі учасники" – уточніть: а що коли учасники не можуть домовитись?

БЛОК 6. ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД – ЧОТИРИ ВИМІРИ АНАЛІЗУ		
⏱ 10-12 хвилин · Структурований аналіз		

Мета: Проаналізувати публічний діалог через чотири рівні діяльнісного підходу. **Чотири виміри:** 1. Потреби та інтереси2. Суб'єктивно-орієнтований3. Технічно-об'єктивний4. Об'єктивно-результатний	**ВИМІР 1. ПОТРЕБИ ТА ІНТЕРЕСИ (СУБ'ЄКТИВНО-ОРІЄНТОВАНИЙ)** **6.1 Хто бере участь в публічному діалозі? Що найчастіше змушує вас або вашу організацію ініціювати публічний діалог чи брати в ньому участь?** *Зондуючі:* – А конкретно у соціальних проєктів які потреби в публічному діалозі? – Які ключові інтереси ви намагаєтеся захистити у таких процесах? Що насправді шукає організація, виходячи на публічний діалог? **6.2 Згадайте ваш останній (або найбільш пам'ятний) публічний захід чи обговорення, де ви брали участь. З якою конкретною метою ви туди йшли і чого хотіли домогтися для себе?** *– Чи справдився результат?* **ВИМІР 2. ТЕХНІЧНО-ОБ'ЄКТИВНИЙ** **6.3 З чого складається публічний діалог?** *– З яких обов'язкових елементів, етапів або складових частин має складатися взаємодія?* **6.4 Які умови необхідні для якісного публічного діалогу?** *Зондуючі:* – Формати, платформи, процедури – що є необхідним? – Які технічні інструменти допомагають, а які – перешкоджають? – Чи є різниця між онлайн і офлайн форматами для культури діалогу? – З якими «неписаними правилами» взаємодії між організаціями ви зіткнулися? **6.5 На які окремі види чи типи ви могли б розділити публічний діалог?** *– Якби вам треба було описати різні «типи» публічного діалогу, що ви бачили у своїй роботі – як би ви їх розрізнили?* **ВИМІР 4. ОБ'ЄКТИВНО-РЕЗУЛЬТАТНИЙ**	*Цей блок – аналітичний. Допускається "підказка" виміру, якщо людина не говорить сама. Фіксуйте, в якому вимірі відповідає людина за замовчуванням – це показник її рамки мислення.* *Якщо відповідь занадто загальна – уточнюйте прикладом: «А в конкретному проєкті – як це виглядало?»*

	6.6 Як виміряти результат публічного діалогу? Що є доказом того, що діалог відбувся? *Зондуючі:* – Яким є короткостроковий результат? Довгостроковий? – Чи є інструменти вимірювання якості діалогу у вашій організації? – Що б ви вважали провалом? Що – успіхом?	

БЛОК 7. ТЕНДЕНЦІЇ – ЩО ПРИБРАТИ, ЩО ВПРОВАДИТИ		
⏱ 8–10 хвилин		
Мета: Виявити практичні рекомендації щодо розвитку культури публічного діалогу. **Формат:** "Стоп–старт": що зупинити → що запустити	**7.1 Якби ви могли прибрати з практики публічного діалогу в Україні одну-дві речі – які б це були?** *Зондуючі:* – Конкретні формати? Практики? Норми? Учасники? – Чому саме це? Який шкідливий ефект воно має? **7.2 Що, навпаки, варто впровадити або масштабувати?** *Зондуючі:* – Чи є приклади, де це вже є – в Україні або за кордоном? – Що для цього потрібно – ресурси, норми, культура? **7.3 Хто має розвивати культуру публічного діалогу?** *Зондуючі:* – Хто є рушієм змін: держава, організації, донори, медіа, освіта? – Чи є в Україні зараз такі «центри змін»? – Що кожен зі стейкхолдерів може зробити практично вже зараз?	*Техніка «стоп-старт»: якщо людина лише додає – запитайте явно: «А що б ви зупинили?»* *Питання 10.3: не задовольняйтесь відповіддю "всі разом". Уточніть: "А хто першим?"*
БЛОК 8. ПОТРЕБИ, ІНТЕРЕСИ, МАЙБУТНЄ		
⏱ 6–8 хвилин · Завершальний		

Мета: Завершити розмову нормативним баченням. Зафіксувати ідеальну модель публічного діалогу. **Функція:** Від аналізу до образу майбутнього	**8.1 Яким має бути публічний діалог у майбутній Україні – через 5–10 років?** *Зондуючі:* – Які потреби він має задовольняти? – Які цінності відображати? – Яку роль у ньому відіграватимуть соціальні організації? **8.2 Що зараз закладається – як основа для цього майбутнього? Що – як загроза?** *Зондуючі:* – Які нові практики, що виникли після 2022 р., варто зберегти? – Що ризикує закріпитися як негативна норма? **8.3 Якою однією фразою ви б описали, яким публічний діалог в Україні має бути?** *(Це може бути метафора, образ, принцип)*	*Завершальний блок – дайте людині "добудувати" власний образ.* *Питання 11.3 – для цитати. Запишіть дослівно.*
ЗАВЕРШЕННЯ		
⏱ 3–5 хвилин		
Мета: Закрити розмову з відчуттям завершеності. Підтвердити анонімність. Залишити двері відкритими.	«Дякую за цю розмову. Ви ділились дуже цінним – власним баченням того, як має виглядати справжній інститут публічного діалогу. Це саме те, що потрібно цьому дослідженню.» – Нагадати: дані анонімізовані. – «Чи є у вас питання до мене або до дослідження?» – «Я надішлю вам результати після захисту роботи, якщо бажаєте.» – «Якщо згодом виникнуть думки, які захочеться додати – ось мій контакт.»	*«Якщо є питання до мене» – принцип взаємності. Відповідайте чесно.* *Залишіть людині відчуття, що вона зробила внесок – не "пройшла інтерв'ю".*

НОТАТКА ДОСЛІДНИКА ПІСЛЯ ІНТЕРВ'Ю

Загальна атмосфера і динаміка розмови	
Блоки / теми з найбільш розгорнутими відповідями	

Теми, яких людина уникала або відповідала лаконічно	
Образи і метафори, що потребують подальшого аналізу	
Ключові цитати для дослідження	
Гіпотези та питання для наступних інтерв'ю	
Рефлексія дослідника: власний стан після інтерв'ю	

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Воробко Аліна Володимирівна, студентка IV курсу бакалаврату, денної форми навчання, факультету соціології та управління, спеціальність 054 «Соціологія», адреса електронної пошти alinavorobko28@gmail.com:

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Культура публічного діалогу в соціальних проєктах в Україні» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/на;
- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;
- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

10.06.2026 А.В. Воробко

Науковий керівник,
д.філос.н., професор кафедри соціології
10.06.2026 М.А. Лепський